

Rasspecifika avelsstrategier för Cocker Spaniel

Huvuddokument inkl. sammanfattning

Förord

Föreliggande arbete – Rasspecifika Avels Strategier för cocker spaniel - har föregåtts av en lång process. Slutligen tillsattes en arbetsgrupp för RAS-arbetet 2004.

I den har flera personer ingått som medverkat kortare eller längre tider, som bidragit med mer eller mindre arbete, såsom brukligt är när ett dokument av process-karaktär skall arbetas fram. Från Cocker Spanielklubbens styrelse har följande personer varit representerade i RAS-gruppen:

Monica Forsander – sammankallande och ordförande i Cocker Spanielklubben
Monika Pettersson – avelsråd i Cocker Spanielklubben

Övriga medverkande har varit:

Gunnel Adolfsson-Lundgren
Karoline Djerf
Henrik Johansson
Theres Johansson
Maria Müllersdorf
Annika Olsson
Anneli Sundkvist

Arbetet har genomförts med en huvudsaklig arbetsfördelning enligt nedan:

Förord:	Maria Müllersdorf
Inledning:	Anneli Sundkvist
Sammanfattning:	Maria Müllersdorf, Anneli Sundkvist
Historik:	Gunnel Adolfsson-Lundgren
Hälsa:	Anneli Sundkvist, Maria Müllersdorf, Theres Johansson
Genetisk variation:	Henrik Johansson, Anneli Sundkvist
Exteriör:	Karoline Djerf, Monica Forsander, Anneli Sundkvist
Mentalitet:	Annika Olsson, Maria Müllersdorf
Jakt:	Maria Müllersdorf
Slutlig sammanställning:	Maria Müllersdorf, Anneli Sundkvist

Med förhoppning om att RAS-dokumentet för cocker spaniel skall kunna ses och verka som ett ”levande och aktivt” dokument, ständigt under granskning, prövning och omarbetning, tackar arbetsgruppen för RAS-arbetet för att få ha medverkat i ett mycket lärorikt och insiktsbringande arbete.

Strängnäs mars 2007

Inledning

När Cockerklubbens RAS-arbete inleddes fanns inte någon färdig mall för hur dokumenten skulle se ut. SKK:s intention var att inte begränsa kreativiteten och därför lät man klubbarna arbeta inom fria ramar. Följaktligen har de RAS som fastställts varierat mycket i omfång, detaljnivå och metodologi, vilket t.ex. framgår av de RAS-dokument som finns för raserna inom SSRK och som är fastställda av SKK. För cockerns RAS lades fokus på sex olika delar: Historik (kapitel 1), Hälsa (kapitel 2), Genetisk variation (kapitel 3), Exteriör (kapitel 4), Mentalitet (kapitel 5) och Jakt (kapitel 6). Dessa ansågs vara centrala områden för rasen.

En ras med två populationer

Cocker spaniel är sedan länge en delad ras i sitt hemland, Storbritannien där show- och workingpopulationen har varit avelsmässigt åtskilda under flera decennier. Detta understyrks av att rasen där inte har haft dubbelchampion sedan 1920-talet. I Sverige var det utställningsvarianten av cocker spaniel som först sågs i vårt land och än idag är denna den numerärt tveklöst största. I RAS-arbetet har rasens två varianter inte behandlats var för sig, vilket innebär att eventuella skillnader mellan de två populationerna inte gjorts synliga. Detta påverkar sannolikt jaktcockern mest, då denna variant är mindre vanlig i Sverige och sub-populationens eventuella utmärkande drag därför döljs av de mer månghövdade utställningscockrarna. I kapitel 6, Jakt, framträder dock den jaktavlade cockern. Vissa individer förekommer också genom att de ingår i de kvantitativa urvalsprinciperna, främst i kapitlet om hälsa och mentalitet.

I en framtida uppdatering av RAS är det önskvärt att båda sub-populationerna ägnas eget utrymme, kanske främst ur hälso- och mentalitetsaspekt. Då korsningar mellan varianterna knappast förekommer och inte har gjort så på flera decennier finns det anledning att tro att skillnader kan iakttagas på viktiga punkter. Då cockern är en numerärt stor ras och mycket av studierna i det föreliggande dokumentet bygger på ett kvantitativt stort material har detta arbete dock inte varit möjligt i den föreliggande versionen av RAS.

Principer för arbetet

Generellt är RAS för cocker spaniel ett fylligt dokument. Anledningen är att ett flertal individuella studier har utförts, främst i hälsodelen. Dessa studier har krävt nya sammanställningar och behandlingar av empiriska data, d.v.s. nya och egna arbeten har presenterats. Således finns inte det specifika urvalet av grunddata publicerat på annan plats och det har därmed måst ingå i RAS-dokumentet. Den uttalade ambitionen har varit att det som presenteras i RAS skall kunna granskas och utvärderas av den enskilde läsaren.

Förankringsprocess

RAS-dokumentet har förankrats hos medlemmarna i Cocker spaniel klubben genom publicering av tre olika versioner på klubbens hemsida, genom presentation på avelskonferensen i februari 2007 samt på årsmötet i mars 2007. Medlemmarna har i samband med dessa tillfällen uppmanats att inkomma med synpunkter. Ett antal medlemmar har också tagit detta tillfälle att påverka RAS-dokumentets framväxt och slutliga innehåll.

SAMMANFATTNING

Denna del är en sammanfattning av det som härafter kallas för huvuddokumentet för Ras Specifika Strategier för cocker spaniel. Det sammanfattande avsnittet har sammanställts för att huvuddokumentet blev så omfattande och kan uppfattas som övermäktigt att ta till sig. Sammanfattningen innehåller de mest väsentliga delarna av arbetet tillsammans med de avelsmål och strategier som föreslås för att uppnå dessa. I huvuddokumentet finns således mer detaljerad information och som sammanfattningen är baserad på. Strukturen i sammanfattningen är densamma som i huvuddokumentet. Hänvisningar till huvuddokumentets olika avsnitt kommer att ske där det är tillämpligt.

COCKER SPANIELNS URSPRUNG (kapitel 1 i huvuddokumentet)

Spanieln är allmänt ansedd som en mycket gammal ras och för detta finns belägg i litteraturen. Beteckningen 'Spaynel' omnämns på 1300-talet i en dikt av Chaucer. I Bewicks verk om fågelhundar 1790 beskrivs en stor och en liten vattenspaniel, springer och cocker spaniel nämns för första gången med rasnamn. Ursprungsland anses vara Spanien, så som namnet antyder. Rasen har senare framförallt utvecklats i Storbritannien som numera räknas som rasens hemland. Till Sverige kom spanieln först under slutet av 1800-talet, då under beteckningen jaktspaniel och field spaniel. Fram till slutet av 1800-talet räknades alla våra nuvarande spanielraser in under begreppet Spaniel, även dvärgspaniels. Den första registreringen under beteckningen cocker spaniel i Svenska Kennelklubbens stambok skedde år 1907.

Rasens tidiga historia är således gemensam med de andra spanielraserna, field, springer, welsh, sussex, clumber osv. Det fanns i olika delar av Storbritannien olika släkter och typer av cocker, t ex Devonshire Cocker, som ansågs som en mycket robust och utmärkt jakthund, och Welsh Cocker som var röd och vit, större och med kortare öron utan så mycket behåring. Welsh Cocker kom senare att stambokföras tillsammans med Springer Spaniel som Welsh Springer Spaniel.

Spanieln användes till en början av falkenerare som ett hjälpmedel för att stöta upp fågel och driva fram dem till fångstnäten. När falkar och nät sedan ersattes av gevär, blev den användbara spanieln lika omtyckt av jägaren för sin förmåga att stöta vilt under bössan, som för sina egenskaper som sällskapshund för familjen. Det är dessa egenskaper som fortfarande gör cocker spanieln till en omtyckt jaktkamrat och/eller familjehund. Cocker spanieln fick sitt namn av att den främst användes för att stöta morkulla (woodcock) därav namnet "cocking spaniel".

Från första delen av 1800-talet finns ingen förteckning över stamtavlor bevarad. När år 1859 de två första hundutställningarna ägde rum i Storbritannien deltog cocker spaniel och clumber spaniel på den andra av dessa. Spaniels indelades länge efter vikt. De som vägde över 25lb (11,5 kg) gick under benämningen field spaniel och de som vägde under 25lb kallades cocker spaniel.

År 1892 erkändes cocker spaniel som egen ras och fick egen stambok, men viktindelningen fortsatte fram till 1901. The Cocker Spaniel Club bildades 1902 och upprättade den första rasstandard, som sedan förblev oförändrad i nära 50 år och inte skiljer sig nämnvärt från den nuvarande. I och med erkännandet av rasen cocker spaniel samt en egen stambok förenklades avelsarbetet betydligt och tog nu fart. Viktgränserna hade varit begränsande för uppfödarna. Då det i samma kull kunde finnas

hundar i olika viktklasser innebar det svårigheter att avla på den typ man önskade. På utställningar var det också förvillande med kullsyskon som tävlade under olika rasbeteckningar.

Från och med 1909 krävs, förutom 3 certifikat på utställning, kvalificering på jaktprov för att cockern skall få bära titeln Champion (s.k. Full Champion). 1958 infördes även möjligheten att få titeln Show Champion med enbart utställningsmeriten. Alltså detsamma som infördes i Sverige 2001.

Under många år fanns ett uttalat behov av att bilda en rasklubb i Sverige och flera försök gjordes. Året 1978 bildades Östergötlands Cocker Spaniel Klubb. Medlemmar värvades från hela landet och även från våra grannländer. Vid årets slut hade klubben 66 medlemmar. Idag heter klubben Cocker Spaniel klubben och det finns lokala avdelningar över hela landet. Klubben har numera en Club Show årligen med certifikaträttigheter och lokalklubbarna anordnar egna utställningar.

Kortsiktiga mål

- Att uppdatera nutidshistoriken fortlöpande med c:a fem års mellanrum för att få en översikt av cocker spanielns utveckling i Sverige
- Att öka kunskapen om cocker spanielns historia och utveckling hos nya uppfödare
- Att öka kunskapen om cocker spaniels och dess ursprungliga användning till nytillkomna ägare och uppfödare
- Att öka kunskapen om jaktcockerns historiska utveckling.

Strategier

- Att utveckla ett mentorsnätverk bestående av erfarna uppfödare. Syfte är att sprida fördjupad kunskap om rasen vidare till nytillkomna uppfödare och säkerställa att rasens mentala koppling till jaktegenskaperna bibehålls
- Att i Cockertidningen publicera historiska artiklar om cocker spaniel med återkoppling till den nuvarande situationen
- Att genom Cocker Spanielklubbens tidskrift, webb-plats samt via konferenser informera och sprida kunskap om cocker spaniels ursprungliga användning som jakthund.
- Att i RAS-dokumentet infoga ett avsnitt om jaktcockerns historiska utveckling.

Mer om historiken finns i kapitel 1 i huvuddokumentet.

HÄLSA (kapitel 2 i huvuddokumentet)

Hälsoaspekterna kommer att belysas från olika synvinklar och det som beskrivs är:

- Hälsoenkätens resultat vilket huvudsakligen ger cockerägarens syn och ett mer övergripande perspektiv;
- Ögonsjukdomar;
- Höftledsstatus;
- Njursjukdomar och slutligen
- Försäkringsbolagens statistik.

Data har hämtats från olika källor såsom; 1) Cocker Spaniel klubbens Hälsoenkät; 2) SKK's Hund- och Avelsdata; 3) Rasdata; samt 4) Försäkringsbolagens statistik inkl Agria Breed Profile.

Data från **hälsoenkäten** (avsnitt 2.1 i huvuddokumentet) samlades in vid två tillfällen under 2005. Det första insamlingstillfället skedde under våren 2005 och det andra under hösten 2005. Det första utskicket sändes till 500 cocker spaniel ägare vars namn och adress erhållits från Svenska Kennelklubbens ägarregister. Den andra omgången av datainsamling skedde via Cocker Spanielklubbens tidning och hemsida där medlemmarna uppmanades att skicka in uppgifter om sina cockers hälsa. Totalt omfattar hälsoenkätens resultat data från 352 individer. Enkäten inkluderar sex olika områden; 1) allmänna bakgrundsuppgifter, 2) hälsa; 3) avel; 4) beteende /mentalitet/ temperament; 5) utfodring samt 6) vaccinering/avmaskning.

Sammanfattningsvis kan man av enkäten utläsa att cocker spaniel är generellt en frisk ras utifrån det underlag som resultatet baserar sig på. Resultatet i sin helhet måste beaktas med viss försiktighet eftersom underlaget är litet och från olika urval. Emellertid skulle resultatet kunna ses som en trend för hur hälsan är för cocker spaniel som ras. Få sjukdomar rapporteras i högre utsträckning än i 10 %. Dessa sjukdomar, dvs. ögon-, öron- och svampinfektioner, kan delvis relateras till skötsel av hundarna vilket indikerar på hur viktigt det är med uppfödare och en rasklubb som hjälper till med information i dessa frågor.

Vad gäller **ögonsjukdomen PRA** (avsnitt 2.2 i huvuddokumentet) hos cocker spaniel finns det totalt 203 registrerade fall sedan 1975. Ett hälsoprogram mot sjukdomen PRA har funnits för rasen sedan 1988. En nulägesbedömning har gjorts och som beskrivs utförligt i huvuddokumentet. I nulägesbedömningen finns en genomgång av dels statistik kring ögonlysning av cocker spaniel som idag används för diagnostik, dels det gentest för PRA som finns på marknaden via företaget Optigen. Den slutsats som nulägesbedömningen redovisar var att enligt ögonlysningsresultaten i förhållande till registreringsciffrorna lider ca 0,6 procent av svenska cocker spaniels av PRA. Det lilla antalet OptiGen-tester som hittills har utförts pekar på en betydligt högre siffra – 13 procent. Skillnaderna beror sannolikt på sjukdomens debutålder i förhållande till ögonlysningstraditionerna, dvs att det är förhållandevis unga djur som ögonlyses. En ytterst liten del av svenska ögonlysningar utförs på djur som har uppnått den ålder då sjukdomen vanligen debuterar vilket är i genomsnitt vid 8 års ålder.

Eftersom antalet gentester ännu är litet kan någon rimlig siffra för specifikt svenska förhållanden inte presenteras. Sett till samtliga testresultat ligger andelen affekterade djur runt tio procent. Teststatistiken är dock förknippad med vissa källkritiska problem som diskuteras i huvuddokumentet. Med andra ord kan vi ännu inte vara säkra på att andelarna anlagsbärare (35 % i Sverige) och affekterade djur (13 % i Sverige) inom populationen är så hög som OptiGens statistik i nuläget pekar på.

Frågan om det finns olika typer av PRA inom rasen har inte närmare belysts. Klart är dock att övriga ögonsjukdomar existerar varför ögonlysning, även om OptiGen-testerna tycks vara en bättre metod för att hitta prcd-PRA, fortfarande kommer att behövas. Sannolikt bör det dock diskuteras hur *och när* ögonlysning bäst skall utföras för att uppfylla syftet att eliminera affekterade djur i aveln.

Det ännu oklart om OptiGens statistik ger en rättvisande bild av cocker-populationen. Om den gör det förefaller det omöjligt att helt utesluta anlagsbärare i avel. Problemen med prcd-PRA måste vägas mot andra som kan uppstå om man plötsligt diskvalificerar 30-40 procent av populationen från avelsarbetet. Det är helt klart att affekterade djur inte behöver födas om man använder testresultaten på rätt sätt. Problemen med prcd-PRA i rasen måste ställas i relation till övriga rasbundna problem och kvaliteter.

Ögonsjukdomar i form av **katarakter** (avsnitt 2.3 i huvuddokumentet) förekommer även hos cocker spaniel. Av 512 hundar med registrerade polära katarakter har 5 senare utvecklats totala katarakter, dvs. något under 1 %. För 6160 hundar med noteringen öga Ua vid något tillfälle har senare 18, eller ca 0.3 % registrerats med totala katarakter. Under perioden 1996-2006 förekommer 18 fall av total katarakt. Under 2004 registrerades följande former av katarakt hos cocker spaniel: Total katarakt (1 st.), bakre polär katarakt (2 st.), övrig partiell katarakt (24 st., varav 12 registrerades som icke ärftliga) och främre Y-sömskatarakt (1 st.).

Sammanfattningsvis kan man utifrån befintlig statistik med ögonlysning som diagnostiskt redskap konstatera att cocker spaniel har få sjuka individer med prcd-PRA och totala katarakter. Emellertid visar resultat från gentestade cocker spaniels att det kan vara en mycket högre förekomst av anlagsbärare och sjuka cockrar med prcd-PRA.

Höftledsstatusen för cocker spaniel var mellan åren 1990-1998 i genomsnitt 92.8 % utan anmärkning (avsnitt 2.4 i huvuddokumentet). När det nya avläsningssystemet infördes försämrades det genomsnittliga resultatet för åren 1999 och 2005 och för utan anmärkning till 85.8 %. I studier som genomförts angående omkringliggande faktorer som kan påverka resultatet av röntgen och avläsning av densamma framkom att följande kan påverka slutresultatet för fastställt höftledsstatus:

- Avläsningssystem
- Avläsare
- Typ av sedering
- Val av klinik
- Vem som genomför röntgen.

Av hälsoenkätens resultat om rapporterade skelettproblem avseende höfter framkom att höftledsproblem för cocker spaniel inte uppfattas som ett problem. Ett hälsoprogram för känt höftledsstatus har funnits för rasen sedan 1990.

Sammanfattningsvis framkommer att det finns en risk att omkringliggande faktorer som ovan nämnts avgörande bidrar till vilket resultat som cocker spaniel får som höftledsstatus. Detta är otillfredsställande ur ett utvärderings- och ur avelssynpunkt eftersom det kan påverka vilka hundar som kommer att användas i avel eller inte.

Hos cocker spaniel har främst **njursjukdomarna** Progressiv Nefropati/Renal Dysplasi (PNP/RD) samt Familjär Nefropati (FN) förekommit (avsnitt 2.5 i huvuddokumentet). En frivillig central registrering på Svenska Kennel klubben av **PNP** fall hos cocker spaniel infördes den 1 januari 1992. Mellan 1982 och 2005 har 21 diagnosticerade fall med PNP hos cocker spaniel officiellt registrerats, vilket utgör 0,81 fall/år. Hur stort mörkertal det finns i rasen av PNP är inte känt. Flera orsaker kan finnas till mörkertalet. Några bidragande orsaker kan bl.a. vara en omedvetenhet hos veterinärer att det finns central registrering för PNP/RD för cocker spaniel; en omedvetenhet om den centrala registreringen hos ägarna till den sjuka hunden; de extra kostnader som uppstår för diagnosställande för ägaren till den sjuka hunden; eller att ägaren kan vara ovillig att offentliggöra resultaten.

I Sverige finns inga kända fall av **FN** hos cocker spaniel. Detta är paradoxalt eftersom det internationellt anses som den största njursjukdomen i rasen, vilket understryks av det faktum att det tagits fram ett gentest för FN i rasen cocker spaniel. Möjliga förklaringar till att inga FN-fall konstaterats i Sverige kan bl.a. vara följande:

- 1) fram till 2006 har de flesta uppfödare i Sverige uppfattat PNP/RD att vara samma sjukdom som FN,
- 2) forskning på njursjukdomar i Sverige har fokuserats på PNP/RD,
- 3) kompetens och utrustning för att diagnosticera FN finns inte i Sverige.

Det förefaller sannolikt att det förekommer FN-fall i Sverige likväl som internationellt eftersom den svenska cockerstammen huvudsakligen är baserad på den brittiska. De cockrar som i Sverige lidit av sjukdomen FN har troligen diagnosticerats under en allmän rubrik av njurinsufficiens. Nu när kunskapen om att FN är en särskild sjukdom från PNP/RD, bör därför olika åtgärder riktas för att identifiera de cocker spaniels som eventuellt dör av FN alternativt är anlagsbärare av sjukdomen. Detta är möjligt eftersom kunskap finns internationellt om FN-fall vars släktingar kan finnas i Sverige och framförallt genom det gentest för FN som finns tillgängligt på marknaden.

Sammanfattningsvis kan konstateras att det finns oklarheter i Sverige kring diagnostik och registrering av de två mest förekommande njursjukdomarna PNP/RD och FN.

Tre olika **försäkringsbolag**, Agria, Folksam och Sveland, har bidragit med underlag för statistik avseende veterinärvårdsersättning samt liversättning (avsnitt 2.6 i huvuddokumentet). Försäkringsbolagens statistik baseras på de fall som erhållit ersättning från försäkringen. Agria uppger att man beräknar att 60 % av alla hundar är försäkrade varav hälften hos dem (Agria, 2006). För veterinärvårdsdelen är det således de fall där kostnaden överstigit försäkringstagarens självrisk som kan variera mellan 800 och 1500 kronor. Vidare ingår inte heller de individer som inte är försäkrade. Av statistiken framkommer att öroninflammationer (otit), livmodersinflammationer (pyometra), juvertumörer samt hudtumörer är de mest förekommande diagnoserna för veterinärvård och som erhåller ersättning från försäkringsbolagen. Då man beräknar förekomsten och andelen på olika sätt mellan försäkringsbolagen anges endast de mest frekventa diagnoserna. Det finns en tydlig skillnad mellan de mest förekommande diagnoserna för veterinärvårdsersättning (se ovan) och för liversättning. Cockrar får veterinärvårdsersättning för en typ av diagnoser medan utbetalning av liversättning sker huvudsakligen för andra typer av diagnoser såsom hjärtfel, tumörer, bilolyckor hjärtmuskelinflammationer etc.

Övergripande hälsomål och strategier (avsnitt 2.7 i huvuddokumentet)

Kortsiktiga mål

- Sammanställa tillgänglig information och forskning (svensk och utländsk) rörande hälsan i rasen.
- Bearbeta och sprida den kunskap som erhållits.

Långa siktiga mål

- Bevaka ny forskning som rör i rasen förekommande tillstånd eller rasen specifikt.

Strategier

Skapa en ”hälsokommitté” inom rasklubben vars uppgift är:

- att aktivt samarbeta med SKK, SSRK samt SLU i syfte att samla in, bearbeta, sammanställa och sprida erhållen kunskap Skicka ut hälsoenkät vart femte år,
- att arrangera avelskonferens med fokus på hälsa med regelbunden intervall.
- att initiera och ge förslag till examensarbeten rörande cocker spaniels hälsa på SLU,
- att upprätta kontaktnät med forskare för att snabbare få aktuell information angående forskningsframsteg och förändrat hälsoläge i rasen,
- att öka kontakten med rasklubbar utomlands för att på detta sätt snabbt få information forskningsläget utomlands samt eventuellt förändrat hälsoläge.

Hälsomål och strategier avseende inflammatoriska tillstånd i öron, ögon samt svampinfektioner

De vanligaste problemen hos rasen är enligt 2005 års hälsoenkät öron- och ögoninflammationer samt svamp. Data som påvisar dessa problem hos rasen saknas sedan tidigare. Därför inriktar sig arbetet fram till nästa hälsoenkät på informationssamlande om problemen samt bistå uppfödare med lättillgänglig skötselinformation som kan förmedlas till valpköpare.

Kortsiktiga mål

- Fastställande av förekomst gällande inflammatoriska tillstånd i öron, ögon samt svampinfektioner från veterinärer och uppfödare.
- Att genom information öka hundägares kunskap om skötselns väsentlighet för hundens ”vardagshälsa”.

Långa siktiga mål

- Att till nästa hälsoenkät ha en tydligare bild av problemens omfattning samt en uppfattning om i vilken mån de är skötselrelaterade eller genetiska.

Strategier

- Att ta fram faktablad om inflammatoriska tillstånd i öron, ögon samt svampinfektioner. Faktabladet skall kunna rekvireras från rasklubben av hundägare och avdelningar.
- Sprida kunskap om inflammatoriska tillstånd i öron, ögon samt svampinfektioner till lokalklubbarna så att dessa kan informera sina medlemmar på träffar.
- Publicera artiklar om vardagsskötsel, inflammatoriska tillstånd i öron, ögon samt svampinfektioner i Cockertidningen.

Hälsomål och strategier avseende höftledsdysplasi

Kortsiktigt mål

- Verka för en kvalitetsutveckling gällande avläsning av HD-status för cockerspaniel
- Utvärdera effekterna av hälsoprogrammet mot HD ur avelsstrategisk synvinkel

Långsiktigt mål

- Utifrån kvalitetssäkringsarbetet och utvärderingen fastslå framtida behov och utformning av hälsoprogram mot HD

Strategier

- Fortsätta utreda hur omkringliggande (t ex avläsande veterinär, sedering, klinikval) faktorer påverkar hd-status hos cocker spaniel
- Genomföra riktad hälsoenkät/undersökning av hundar med fastställd HD-status C, D eller E under perioden 2000-2006. Syftet är att utvärdera hur den röntgenbaserade statusen korreponderar med ägarens uppfattning av hundens hälstillstånd.
- Genomföra riktad hälsoenkät/undersökning av hundar med fastställd hd-status C, D eller E under perioden 2000-2006. Syftet är att utvärdera hur HD-status påverkar urvalet av avelsmaterial.
- Genom kontakter med SKK arbeta mot att få en samstämmighet i avläsning alternativt få en och samma avläsare av HD-status för cocker spaniel
- Utökad kontakt med rasklubbar utomlands för utbyte av information

Hälsomål och strategier för katarakter och andra ögonsjukdomar utom PRA

Kortsiktiga mål

- Kontinuerligt sammanställa tillgänglig information om linssjukdomar och näthinnesjukdomar förutom PRA
- Utvärdera hur ett förändrat hälsoprogram mot PRA påverkar informationstillgången om andra ögonsjukdomar

Strategier

- Inhämta information om ögonsjukdomar från veterinärer, forskare och andra rasklubbar i och utanför Sverige
- Öka kontakten med rasklubbar utomlands för att utbyta information

Hälsomål och strategier för Progressiv retinal atrofi (PRA)

Med anledning av att vi kan stå inför en förändring av hälsoprogrammet rörande PRA har extra fokus lagts på detta i RAS-arbetet. Då vi i nuläget (januari 2007) inte vet hur det nya hälsoprogrammet kommer att se ut har tre möjliga scenarier tecknats:

Scenario I: Det nuvarande hälsoprogrammet fortsätter att gälla.

Kortsiktiga mål

- Få ökad kunskap om hur utbrett sjukdomsanlaget är i populationen.
- Samla in och utvärdera tillgänglig forskning och information rörande antalet PRA-varianter i rasen.
- Öka andelen ögonlysningar som utförs på hundar över sex års ålder.

Långsiktiga mål

- Minska antalet affekterade djur i populationen.
- Minska antalet anlagsbärare i populationen.
- Utredda antal varianter av sjukdomen i rasen.

Strategier

- Genom information öka kunskaperna om genetik hos uppfödare, hanhundsägare och valpköpare.
- Informera uppfödare om att de förklarar vikten av att ögonlysa hundar i vuxen ålder (=efter sex år) för sina valpköpare.
- Föra frivilligt register över DNA-testade hundar.
- Upprätta kontaktnät med forskare för att snabbare få aktuell information angående antal varianter av PRA som finns i rasen.
- Öka kontakten med rasklubbar utomlands för att på detta sätt snabbt få information om nya PRA-fall.

Scenario II: Frivillig DNA-test med central registrering. Tidigare avelsspärrade hundar kan användas om de DNA-testas som anlagsbärare.

Kortsiktiga mål

- Att få förstahandsinformation rörande testens vetenskapliga status, d.v.s. patent och utvärdering.

- Att med hjälp av utförda testresultat kartlägga hur spritt sjukdomsanlaget är i den svenska populationen.
- Samla in och utvärdera tillgänglig forskning och information rörande antalet PRA-varianter i rasen.

Långsiktiga mål

- Att alla hundar som inte har känd status genom arv ska testas före avelsdebut.
- Att inom en tioårsperiod minska andelen affekterade djur.
- Att minska andelen anlagsbärare i rasen (hur mycket beror på hur många det finns).

Strategier

- Genom information få uppfödare att testa så många hundar som möjligt före avelsdebut.
- Underlätta testandet ekonomiskt genom att bevaka satellit-clinics och att arrangera egna clinics.
- Upprätta kontaktnät med forskare för att snabbare få aktuell information angående antal varianter av PRA som finns i rasen.
- Öka kontakten med rasklubbar utomlands för att på detta sätt snabbt få information om nya PRA-fall och testresultat.
- Att regelbundet göra utvärderingar av läget i rasen för att kunna besluta om när hälsoprogrammet med DNA-test kan upphöra.

Scenario III: Obligatorisk DNA-test med central registrering. Tidigare avelsspärrade hundar kan användas om de DNA-testas som anlagsbärare.

Kortsiktiga mål

- Att få förstahandsinformation rörande testens vetenskapliga status, d.v.s. patent och utvärdering.
- Att med hjälp av utförda testresultat kartlägga hur spritt sjukdomsanlaget är i populationen.
- Samla in och utvärdera tillgänglig forskning och information rörande antalet PRA-varianter i rasen.
- Att fortsätta att ögonlysa äldre hundar för att kunna fånga upp eventuella andra former av sjukdomen.

Långsiktiga mål

- Att inom en tioårsperiod minska andelen affekterade djur.
- Att minska andelen anlagsbärare i rasen (hur mycket beror på hur många det finns).
- Att fortsätta att ögonlysa äldre hundar för att kunna fånga upp eventuella andra former av sjukdomen.

Strategier

- Underlätta testandet ekonomiskt genom att bevaka satellit-clinics och att arrangera egna clinics.
- Upprätta kontaktnät med forskare för att snabbare få aktuell information angående antal varianter av PRA som finns i rasen.
- Öka kontakten med rasklubbar utomlands för att på detta sätt snabbt få information om nya PRA-fall och testresultat.
- Att regelbundet göra utvärderingar av läget i rasen för att kunna besluta om när hälsoprogrammet med DNA-test kan upphöra.

Hälsomål och strategier avseende familjär nefropati (FN/HN) och progressiv nefropati /renal dysplasi (PNP/RD)

Kortsiktiga mål

- Öka och sprida kunskapen om sjukdomarna PNP/RD och FN/HN
- Öka kunskapen om utbredningen av sjukdomsanlagen i den svenska och internationella cockerpopulationen
- Samla information om hundar som gentestats för FN/HN
- Utvärdera det befintliga bevakningsprogrammet för PNP/RD

Långsiktigt mål

- Öka antalet hundar som gentestats för FN/HN
- Minska mörkertalet för PNP/RD och FN/HN

Strategier

- Kontinuerligt informera om njursjukdomarna i medlemstidningen och på hemsidan.
- Samla in och utvärdera tillgänglig forskning och information rörande båda sjukdomarna.
- I samarbete med SKK och SLU skapa bättre rutiner för inrapportering av nya PNP/RD-fall
- I samarbete med SKK, SLU och övrig tillgänglig expertis utvärdera behovet av och forma eventuella nya hälsoprogram för PNP/RD respektive FN/HN
- Arrangera avelskonferenser där kunskap kring njursjukdomar förmedlas och diskuteras
- Bildande av kontaktnät med forskare och utländska rasklubbar.
- Upprätthålla en frivillig lista över gentestade hundar på Cockerklubbens hemsida

GENETISK VARIATION (kapitel 3 i huvuddokumentet)

En förutsättning för att kunna bedriva avel, dels för att bevara det som är bra samt dels för att förbättra det som är mindre bra är att det finns en stor genetisk variation. Denna upprätthålls genom en någorlunda jämn fördelning av de handjur som används samt genom undvikandet av inavel. Inavel (och även linjeavel) under flera generationer är direkt skadligt och leder till ökad homozygoti (hundarna blir mer lika varandra genetiskt) samt så kallad genetisk drift, där gener går förlorade eftersom det inte är möjligt att styra vilka gener som behålls. En annan konstaterad effekt av inavel är den så kallade inavelsdepressionen vilken bland annat yttrar sig i minskad fruktsamhet med färre valpar som följd. Även hälsan påverkas med ett ofta försämrat immunförsvar.

Det bör dock påpekas att det inte är in- eller utavel i sig som påverkar uppfödarens egna avelsresultat utan selektionen; att ur varje kombination välja ut de bästa avkommorna för fortsatt avel. När en hög homozygoti uppnåtts försvåras just selektionen eftersom alla är likvärdiga och det finns ingen som är bättre än de andra. Kontinuerlig inavel är således en återvändsgränd där konsekvenserna blir att man måste hålla sig inom samma familj om man vill behålla det man uppnått. I många fall leder detta till att familjen på lång sikt dör ut eftersom kullstorleken och fortplantningsförmågan minskar med ökande inavelsgrad. Som med så många andra ting finns det självklart undantag och det finns familjer som klarar höga inavelsgrader utan att fruktsamheten påverkas. För att minska de skadliga effekterna av den oundvikliga inavel som rashundsavel innebär rekommenderas inte en inavelsgrad högre än 6,25% beräknat på 5 generationer. Denna siffra bör ses som ett maxvärde och helst inte upprepas generation efter generation.

Det är viktigt, som tidigare nämnt, att bevara den genetiska variation som finns inom en ras. Genförluster ske kan snabbt om man väljer att använda få avelsdjur (framför allt hanar) och låter dessa bli föräldrar till en stor andel av de nya kullar som föds. Generellt rekommenderas att en hane inte bör få fler valpar än 10% av vad som registreras per år. Detta skulle för cocker spaniel (med ca 1300 årliga registreringar och en kullstorlek på ca 5) motsvara ca 130 valpar eller ca 26 kullar under hanens livstid. Om många av de hanar som används är nära besläktade (far och son; hel- och halvbröder) med varandra bör detta tas hänsyn till och deras valpkvot ändras. Dessa rekommendationer gäller med villkoret att ingen import av utomstående avelsmaterial sker. Därför kan kvoten höjas i proportion till rådande förhållanden utan risk för negativa inavelseffekter på lång sikt.

Enskilda avelsdjur kan få även stort inflytande genom sina avkommor. Även om en hane inte använts mycket, kan hans avkommor vara välanvända och därigenom öka förekomsten av hans gener inom populationen. Det samma gäller för tikar vars avkommor används i stor utsträckning och därför bör antalet barnbarn inte överskrida ca 200-300 (ungefär dubbelt så mycket som för en enskild hane).

Kortsiktiga mål

- Öka uppfödarens och hanhundsägarens kunskaper om avel och genetik
- Informera om vikten av att inavelsgraden ej bör överstiga 6.25 %
- Öka förståelsen för hur enskilda avelsdjurs användande kan påverka rasen som helhet i ett längre perspektiv

3.4.2. Långsiktiga mål

- Bibehålla inavelsgraden på lägre nivå än 2,5 %

3.4.3. Strategier

- Genom Cocker Spanielklubben rekommendera att parningskombinationer som planeras och görs ej överstiger 6,25% inavelsgrad baserat på fem generationer.
- Kontinuerligt publicera artiklar om avel och populationsgenetik på Cocker Spanielklubbens tidskrift och webbplats.
- Att på avels- och uppfödarkonferenser delge kunskap, informera om och diskutera kring avel och populationsgenetik.

EXTERIÖR (kapitel4 i huvuddokumentet)

Svenska Kennelklubbens rasstandard för rasen cocker spaniel är det främst styrande verktyget för exteriör bedömning och används av utställningsdomare som en måttstock vid bedömning av rasen på utställningar. För uppfödare och andra intresserade av rasen kan standarden beaktas som ett stöd i avelsarbetet. Standarden uppdateras med jämna mellanrum och den som gäller i januari 2007 är den som reviderades 2003.

Av den exteriöra utveckling genom tiderna kan övergripande trender ses över årtiondena:

1930-talet

Cockrarna var mer lågställda än idag. De hade kortare halsar, raka vinklar fram och bak. Huvudet och uttrycket var rastypiskt samt hade en god överlinje. Bra benstomme, väl slutna tassar, välutvecklad bröstorg. Pälsen saknade behäng efter dagens mått.

1960-talet

Kroppen var nu kort och kompakt, vilket ger ett kvadratisk intryck. Hade bra halslängd med mer/bättre vinklar både fram och bak. Huvudet och uttrycket var fortfarande rastypiskt. Pälsen var något mer än tidigare men efter dagens mått så saknades behäng. Bakbenen var hårt trimmade och saknade helt behäng.

1980-talet

Bra storlek och korta kompakta kroppar. Största förändringen från tidigare var pälsen. Nu fanns mycket behäng, de hade fanor och maghår, längre behäng på öron. Hals och rygg var mer nertrimmade än tidigare. Håret på bakbenen var inte längre bortplockat utan format med en effileringsax. P.g.a. mer päls blev intrycket att de hade mer massa, kraftigare ben och förbröst, lägre hasor och förhöjd elegans. Det hade blivit mer underull i pälsen. 1989 infördes kuperingsförbud på rasen i Sverige.

1990-talet

Generellt korta och kompakta kroppar. Vid domarkonferensen 1994 framhölls att det var många hundar som var små och lågställda. Överdriven pälsmängd vilket resulterade i överdriven trimning. Överdrivna exteriöra detaljer så som långa halsar och överdrivna bakställ.

Vid exteriördomarkonferenserna som genomfördes år 1994 och 2004 diskuterades exteriören ur olika aspekter. Man såg en rad positiva aspekter såsom en god pälskvalitet, måttfullhet i de exteriöra detaljerna och pälsmängd, goda bakbensvinklar samt fasta ögonkanter. De exteriöra detaljer som man ansåg att det var angeläget att ha under observandum var storlekarna, fronter, rörelser, parallellitet i huvud samt toplines.

De officiella utställningarna arrangerade av Svenska Kennelklubben, Svenska Spaniel och Retrieverklubben samt Cocker Spanielklubbens Club show samlade totalt 2873 starter under år 2004. Av dessa starter fördelades kvalitetspriser enligt följande:

1:a pris: 2499 st
2:a pris: 358 st
3:e pris: 15 st
0 pris: 1 st (P.g.a. att hunden morrade åt domaren).

Kortsiktiga mål

- Att sammanställa erfarenheter och kunskap från uppfödare, ägare till avelshanar och utställare angående exteriör.
- Att sammanställa dokumentation från utställningar (kritiker) för att få en nulägesbeskrivning av det exteriöra läget uttryckt av utställningsdomare.

Långsiktiga mål

- Att medverka och följa upp den exteriöra utvecklingen på framtida domarkonferenser
- Att utreda eventuella återkommande exteriöra svagheter uttryckta av domare i kritiker
- Att följa cocker spanielns storlek över tid för att förhindra en gradvis avvikelse från standarden

Strategier

- Att konstruera en enkät som ställs till uppfödare, ägare till avelshundar samt utställare angående deras uppfattning om cocker spanielns exteriör.
- Att kontinuerligt informera om aktuella exteriöra iakttagelser via klubbens tidskrift, konferenser, webb-sida, mm.
- Att genom kontinuerlig utvärdering av domarkritiker få en aktuell bild av cocker spanielns exteriör
- Att regelbundet genomföra mätning av alla vuxna hundar på Cocker spanielklubbens inofficiella utställningar

MENTALITET (kapitel 5 i huvuddokumentet)

Idag associerar vi främst cockern som en glad och sportig sällskapshund. Den ständigt viftande svansen är ett av rasens adelsmärken, men svansarbetet har i cockerns ursprungliga användningsområde en viktig funktion: rörelserna talar om för jägaren när hunden står i begrepp att finna vilt. För cockern som jakthund är således glädjen och öppenheten förutsättningar för att hunden skulle fungera tillfredsställande.

Vidare är det för en hund som skall avbryta jakten när den blir som mest spännande och därefter apportera nyskjutet eller skadat vilt nödvändigt att ha såväl stor samarbetsvilja som mildhet. Hunden måste vilja vara till lags så mycket att den inte följer sin naturliga instinkt att gå efter viltet när detta tar till flykten. Den måste också efter apporteringsarbetet utan prut lämna ifrån sig bytet utan att skador tillkommit.

Cockerns ursprungliga användningsområde har således format dess temperament och givit oss den blandning av egenskaper som gör cockern till cocker. Kombinationen av dresserbarhet, ivrighet, mod och framförallt sin vilja att arbeta tillsammans med sin förare, skapar den unika sammansättning som hos jaktcockern fortfarande kan ses i sin ursprungliga situation och som har gjort utställningsvarianten av rasen till en populär sällskapshund. När det gäller denna måste man dock ställa frågan som är gemensam för alla delade raser och raser vars ursprungliga användningsområde har försvunnit: hur bibehåller man de rastypiska temperamentsmässiga egenskaperna?

Från olika historieber beskrivningar om cocker spaniel och dess karaktär samt från nutida uppfödare av utställningstypen, kan man förstå att det är just egenskaperna som gör cockern till en så trevlig jakthund som också gör den till en lika trevlig och uppskattad sällskapshund. Utifrån det resonemanget borde jaktprov vara det lämpligaste sättet att pröva mentaliteten hos cocker spaniel. Av olika skäl, främst de etiska och praktiska, är det dock inte lämpligt eller möjligt att använda jaktproven för att utvärdera en ras mentala egenskaper enbart för att få en beskrivning av dessa. Jaktproven måste idag förbehållas de som avser att använda och avla på sina cocker spaniels för jaktändamål. Vad återstår då för den stora grupp som främst utställningstypen utgör, när det gäller utvärdering av mentalitet? Hur kan man utvärdera just de egenskaper som är så eftertraktade för cocker spaniel? En möjlig väg är det grundprov för spaniels som tagits fram av Svenska Spaniel och Retrieverklubben under 2006 och som i januari 2007 skickats ut på remiss till avdelningar och rasklubbar. Grundprovet för spaniels är en prövning som utförs under jaktliknande former men inte under jakt eller användande av levande vilt. Provet beskrivs mer utförligt under jaktavsnittet. En annan väg som finns idag är att använda Mentalbeskrivning Hund (MH).

Mentalbeskrivning Hund (MH) är ett sätt att beskriva olika egenskaper hos hundar av alla raser (avsnitt 5.3.1 i huvuddokumentet). Det är viktigt att förstå att MH är endast en ren beskrivning av hundens reaktioner i olika moment. Det har alltså ingen värderande funktion av hundens inneboende egenskaper, som exempelvis ett jaktprov eller brukshundarnas korning har. En hund som har genomgått MH blir inte godkänd eller underkänd, utan den får med sig ett protokoll där den beskrivs utifrån vissa moment som genomförts. Självklart önskar man vissa reaktioner framför andra i de olika momenten, allt beroende på vilken ras man har och vilka egenskaper man vill se hos individen och i rasen som helhet. Hundens beteende beskrivs i olika situationer i en intensitetsskala

I korthet innebär MH att hunden beskrivs hur den reagerar vid kontakt och i samarbete med en främmande människa, genom lek och därefter hantering utförd av testledaren. Förföljande och gripande beskrivs genom att beskrivaren tittar på hundens intresse att följa efter en trasa som dras i sick-sack mönster. Här ser man på hur snabbt hunden startar och fullföljer och vad den gör när den kommer fram till trasan. I momentet aktivitetsnivå beskrivs hur hunden beter sig då det inte händer något. I avståndspelet ges hunden tillfälle att engagera sig i lek med figurant på avstånd från hundägaren. Hundens reaktioner beskrivs när den utsätts för en visuell överraskning. Detta sker genom att en uppstoppad overall plötsligt dras upp framför hunden och beskrivaren iakttar hur hunden både reagerar och avreagerar på overallen. Ljudkänslighet beskrivs, liksom hundens reaktioner inför hotfulla rörliga föremål som långsamt närmar sig hunden i form av två människor utklädda till spöken. Beskrivningen avslutas med lek och skottprov.

Målet inom en ras är att få fram en ”idealprofil” för rasen som beskriver vilken intensitet som är den mest önskvärda för varje del som beskrivs i MH. Idealprofilen för cocker spaniel måste således arbetas fram utifrån en god kunskap om vad som ”gör en cocker till en cocker”. Detta kan ske på många olika sätt, t.ex. genom att studera MH för goda representanter för rasen cocker spaniel, genom diskussioner bland personer med erfarenhet och kunskap om rasen, kunskap inhämtat från uppfödare etc. Ett arbete som är svårt och som kräver tid. Genom att få så många cockrar som möjligt att genomgå MH kan man inom rasen få en uppfattning om hur mentaliteten ser ut för cocker spaniel under den senaste perioden, t ex 5-10 år. Utifrån denna rasbeskrivning kan handlingsplaner och rekommendationer utformas för att användas som ett redskap i avelsarbetet.

Det finns dokumenterat MH för cocker spaniel sedan 1995. Fram till och med utgången av år 2006 har 103 cockrar beskrivits. Resultatet är ännu inte utvärderat.

I hälsoenkäten som skickades ut till cockerägare i Sverige fanns även frågor om cockerns beteende (avsnitt 5.2.1 i huvuddokumentet) . Avsnittet var indelat i tre delar; 1) reaktioner på människor och hundar; 2) stress och 3) reaktioner i bekant miljö. Av resultatet framkommer att cockrar är övervägande positiva till människor i sin omgivning och ju mer de känner dem desto mer positiva blir de. Främmande, både vuxna, barn som hundar, väcker mer blandade känslor.

Frågeområdet avseende stress omfattade frågor hur ägarna uppfattade sina hundar i olika situationer och miljöer. Det handlade om stress i ny miljö, i bilen, om hunden var ensam hemma, på träning eller på tävling. Majoriteten av hundarna bedömdes att inte alls vara eller vara något stressade i ny miljö. Bilen verkade det stora flertalet av hundar uppskatta då ägarna uppfattade dem inte alls vara eller vara något stressade i den miljön. En lite större andel tyckte inte om att vara ensamma hemma och uppvisade tydligt eller mycket stress. De som tränar och tävlar med sina hundar bedömde sina hundar inte alls vara eller vara något stressade. I bekant miljö uppfattades hundarna vara mycket lugna eller tydligt lugna men samtidigt lättmotiverade till aktivitet. Få individer uppfattades som överenergiska med svårigheter att koncentrera sig. De hundar som var lite väl lugna och som var svåra att motivera till aktivitet utgjordes också av ett färre antal.

Kortsiktiga mål

- Att öka kunskapen om cocker spanielns rastypiska mentalitet
- Att få så många cocker spaniels som möjligt att genomgå MH.

Långsiktiga mål

- Att utvärdera den rasprofil som de MH-beskrivna hundarna utgjort.
- Att fastställa en på MH-resultat baserad idealprofil för rasen.
- Att i samarbete med SSRK/SBK utbilda egna beskrivare av MH.

Strategier

- Att tillsätta en grupp som aktivt arbetar med att genomföra konferenser och producera information om cocker spaniels mentalitet
- Att göra en genomgripande sammanställning av de MH som finns för cocker spaniel.
- Att tillsätta en grupp som aktivt jobbar med att informera om värdet av att genomföra MH samt gör en genomgripande sammanställning av de MH som finns som grund för att påbörja arbetet med en idealprofil för rasen.
- Att konstruera en enkät och genomföra regelbundna enkätundersökningar riktade till uppfödare och ägare av cocker spaniels.

JAKT (kapitel 6 i huvuddokumentet)

Cocker spaniel som jakthund har sitt ursprung i Storbritannien där den röner en stor uppskattning som en effektiv och intensiv jakthund, i synnerhet då viltet är kanin. Cockern arbetar som en stötande jakthund och kommer bäst till sin rätt då det är ganska viltrikt i en småbruten terräng. En cocker spaniel arbetar mycket intensivt och i bland kan den te sig lite osystematisk i sitt arbete. I själva verket utmärks cockerns typiska arbetsätt och –stil av dess intensiva, knixiga och marknära sök. En stil som gör att de finner även de mest hårt sittande fåglar eller kaniner, som annars kan vara lätt att missa med ett öppnare och i sig kanske vackrare arbetsätt.

I korthet innebär cockerns arbete att den söker av marken i närheten av föraren/jägaren (max 20 meter ut på var sida och inte längre framför än några meter), ofta in i tät vegetation av buskar och snår där viltet finner sitt skydd. Då cockern kommer i kontakt med viltet, oftast kanin eller fältfågel, ”stöter” hunden viltet så att kaninen springer eller fågeln flyger sin väg. Efter själva stöten skall cockern förhålla sig helt lugn, för att jägaren i lugn och ro skall kunna fokusera sig på skyttet. Efter att viltet fällt skall hunden apportera densamma till föraren. Eftersom cockern är en liten hund kan man förstå att en fullväxt hare borde ge en del apporteringsproblem. Emellertid har många cockrar vittnat om sitt stora hjärta och arbetsvilja då de i full fart kommit tillbaka med en hare som vägt kanske en tredjedel eller mer av hundens egen vikt.

I ett svenskt perspektiv har cocker spanieln omtalats som jakthundar från 1920-talet. Från början var det i en tämligen blygsam omfattning och då huvudsakligen som jakthund på de stora godsen i de mer viltrika markerna i södra Sverige. Spanielklubben som bildades 1945 arrangerade samma år ett jaktprov för både springer, cocker och labrador. Man hade inga regler utan prövade hundarna för att orientera sig i jaktsättet. De påföljande åren arrangerades jaktprov där cockern faktiskt var dominerande.

På 70-talet kom den första cockern av jakttyp till Sverige och det dröjde fram till 80-talet innan fler kom. Alla cockrar av denna typ importerades från Storbritannien, där det fanns starka stammar av jakt-typen. Att jaktcockern blev mycket populär i Sverige vittnar om inget annat den sammanställning av cockrarnas deltagande på jaktproven. Jaktcockern representerades av ett fåtal hundar i mitten av 80-talet för att i början av 2000 vara helt dominerande på jaktproven. Självklart spelar andra faktorer in såsom villkoren för att hålla jaktprov, regelförändringar i jaktproven och vad som krävs för att uppnå olika championat.

Den alltmer dominerande cockern av jakttyp har sin självklara plats som jakthund både hos jägaren och på jaktproven. Anledningen till detta beror på en målinriktad avel, helt inställd på de jaktliga egenskaperna som har sin bakgrund i ett nära hundraårigt avelsarbete i Storbritannien varifrån alla svenska jaktcockrar härrör. De jaktliga egenskaperna och de prestationer som jakttypen visat på jaktprov, håller hög klass. Sedan jakttypen introducerades i Sverige på jaktprov under 80-talet har en allt ökande import skett från Storbritannien och glädjande har härstamningar från mycket framgångsrika cockrar även kommit till Sverige. Det som kan vara en svårighet även för jägaren eller den initierade jaktprovsintressenten är att det inte finns alternativa sätt att pröva/träna/förbereda den unga jakthunden under mer organiserad form inför de riktiga jaktproven.

Cockern av utställningstyp, där avelsarbetet i de allra flesta fall baseras sig på exteriöra preferenser har nu ett klart uttalat problem avseende de jaktliga egenskaperna. Denna typ av cocker, som förvis-

so kan ha mycket goda jaktliga egenskaper, men prövas sällan på ett regelmässigt sätt. Av denna anledning finner många jägare och jaktprovsintresserade, att det är alltför hasardartat att skaffa sig den typen av cocker till jaktliga ändamål när alternativet med jakttypen finns. Således har ett stort antal cockrar av utställningstyp fallit utanför den jaktliga verksamheten. Den typen av cocker kommer i princip inte längre på jaktproven. Detta innebär att ägarna inte får feedback för sin träning och uppfödning som härrör till de grundläggande cockeregenskaperna, dvs. som en stötande och apporterrande fågelhund. Många ägare till cocker av utställningstyp är intresserade av att träna och utveckla de genuina egenskaperna för cockern. Emellertid är inte jaktproven längre ett alternativ för den icke-jagande hundägaren. Idag krävs det jaktliga kunskaper hos föraren, marker att träna på, vilt att tillgå etc. vilket inte alla har tillgång till. Grundläggande etiska ställningstaganden finns att ta hänsyn till i denna fråga. Många har därför övergått till att träna agility, lydnad, viltspår och andra bruksgrenar, som kan vara ett gott alternativ men som ändå inte fullt ut kan ersätta prövning av de jaktliga egenskaper som är så grundläggande för cockerns karaktär. Sammanfattningsvis kan det konstateras att det finns ett skriande behov av alternativa prövningssätt, särskilt för utställningscockern.

Det saknas i spanielverksamheten en breddverksamhet (mjukstart) som gör att den mer oerfarna sugns in i sporten samtidigt som man arbetar med sin hund utifrån dess framavlade egenskaper. Provformen skulle kunna ligga till grund både som avkommebedömning enligt målparagrafen eller som stimulerande ”tävlingsform”. Framför allt kan det bli en riktigt bra breddverksamhet för spanielägarna som vill arbeta med sina hundar utifrån deras tänkta egenskaper. I november 2006 skickades ett förslag till grundprov ut på remiss till bl a rasklubbar. Provet skulle kunna bidra med en värdefull aktivitet för rasen cocker spaniel. Nedan beskrivs i korthet vad förslaget till grundprov innebär.

6.8.1 Förslag till grundprov för spaniel

- Provformen skall innehålla två klasser. En Grundklass (gkl) och en Tävlingsklass (tkl)
- Grundprovet består två i Gkl av två arbetsmoment, fältarbete och vattenarbete. Tkl består endast av fältarbete även om en del av apporteringsarbetet kan förläggas i vatten.
- Grundprovets fältarbete skall i möjligaste mån efterlikna jakt över spaniel med den avgörande skillnaden att vilt inte fälls. Terrängen skall vara väl lämpad för spanieljakt och får gärna hålla en god tillgång på fältvilt.
- Den rekommenderade prövningstiden är ca 15 minuter.
- Apporteringsarbetet sker under fältarbetet där hunden har möjlighet att markera en apport i samband med att skott lossas eller genom sk blindapporter, dvs apportarbete utan markering.
- Apporterna kan vara matnyttigt småvilt eller av dummies.
- Vattenprovet motsvarar ett enkelt vattenarbete där hunden skall hämta en apport på djupt vatten c:a 15 meter ut och av fågel. Vattenarbete förekommer endast i gkl.

Kortsiktiga mål

- Samarbeta och stödja SSRK:s arbete med att införa grundprov för spaniels
- Öka intresset för rasens jaktliga funktion hos uppfödare och cockerägare
- Öka förståelsen för rasens jaktliga egenskaper

Långsiktiga mål

- Årligen genomföra jaktträningsskurser
- Årligen genomföra ett till tre grundprov för spaniels
- Årligen genomföra ett klubbmästerskap i jakt
- Bibehålla den höga jaktliga kvalitet som finns hos rasen

Strategier

- På egen bas eller i samarbete med andra ras- och intresseorganisationer informera cockerns jaktliga egenskaper genomföra kurser för cockerägare på olika nivåer
- Verka för utbildning av funktionärer som kan medverka i genomförandet av grundprov för spaniels
- Söka samarbete med andra ras- och intresseklubbar inom och utom landet för att bibehålla och utveckla rasens jaktliga egenskaper.

INNEHÅLL

1	COCKER SPANIELNS HISTORIA	1
1.1	Rasens tidiga historia i England.....	1
1.1.1	Viktiga årtal i rasens historia	2
1.1.2	Betydelsefulla uppfödare och hundar i Storbritannien.....	3
1.1.3	Utvecklingen i Storbritannien under 1900-talet.....	4
1.2	Cockerns temperament.....	5
1.3	Utvecklingen i Sverige.....	5
1.4	Cocker Spanielklubben	7
1.5	Historik: mål och strategier.....	8
1.5.1	Kortsiktiga mål	8
1.5.2	Strategier	8
	Referenser.....	8
2	HÄLSA.....	9
2.1	Sammanställning av enkät gällande cocker spaniels hälsa 2005...	9
2.1.1	Allmänna bakgrundsuppgifter	10
2.1.2	Hälsa.....	11
2.1.2.1	<u>Ögon / öron</u>	11
2.1.2.2	<u>Munnen / tänderna</u>	11
2.1.2.3	<u>Allergier / hudsjukdomar</u>	11
2.1.2.4	<u>Immunologiska sjukdomar</u>	11
2.1.2.5	<u>Hjärt-kärlsjukdomar</u>	12
2.1.2.6	<u>Fortplantningsorgan</u>	12
2.1.2.7	<u>Neurologiska sjukdomar</u>	12
2.1.2.8	<u>Skelettet . sjukdomar eller defekter</u>	12
2.1.2.9	<u>Invärtes sjukdomar</u>	12
2.1.2.10	<u>Statistiska analyser – hälsa</u>	12
2.1.3	Avel.....	13
2.1.4	Vaccinering och avmaskning.....	13
2.2	Prcd-PRA hos cocker spaniel i Sverige: en nulägesbedömning	13
2.2.1	Bakgrund.....	13
2.2.2	Frågeställningar.....	13
2.2.3	Resultat.....	14
2.2.3.1	<u>Resultat av ögonlysning – Cocker Spanielklubbens PRA-lista</u>	14
2.2.3.2	<u>OptiGen-tester</u>	16
2.2.3.3	<u>Utvärdering av ålder för ögonlysning</u>	17

INNEHÅLL (forts.)

2.2.3.4	<u>Källkritiska problem</u>	17
2.2.4	Utvärdering av materialet samt diskussion	19
2.2.4.1	<u>Medelålder vid klinisk diagnos</u>	19
2.2.4.2	<u>Ålder vid ögonlysning</u>	19
2.2.4.3	<u>Ögonlysning och OptiGen – olika metoder som kan sammanlänkas?</u>	20
2.2.4.4.	<u>Framtida användning av OptiGentesterna</u>	20
2.2.5	Slutsats	20
2.3	Katarakter	21
2.4	Höftledsdysplasi (HD)	22
2.5	Njursjukdomar	25
2.5.1	<u>Historik</u>	25
2.5.2	<u>PNP/RD och FN/HN – två olika sjukdomar</u>	26
2.5.3	<u>Förekomst av FN/HN hos cocker spaniel i Sverige</u>	27
2.5.4	<u>Kännetecken för PNP/RD respektive FN/HN</u>	27
2.6	Statistik från försäkringsbolag	28
2.7	Hälsa: Mål och strategier	29
2.7.1	<u>Övergripande hälsomål och strategier</u>	29
2.7.1.1	<u>Kortsiktiga mål</u>	29
2.7.1.2	<u>Långsiktiga mål</u>	29
2.7.1.3	<u>Strategier</u>	29
2.7.2	<u>Hälsomål och strategier avseende inflammatoriska tillstånd i öron, ögon samt svampinfektioner</u>	30
2.7.2.1	<u>Kortsiktiga mål</u>	30
2.7.2.2	<u>Långsiktiga mål</u>	30
2.7.2.3	<u>Strategier</u>	30
2.7.3	Hälsomål och strategier för höftledsdysplasi (HD)	30
2.7.3.1	<u>Kortsiktiga mål</u>	30
2.7.3.2	<u>Långsiktiga mål</u>	31
2.7.3.3	<u>Strategier</u>	31
2.7.4	<u>Hälsomål och strategier för katarakter och övriga ögonsjukdomar utom PRA</u>	31
2.7.4.1	<u>Kortsiktiga mål</u>	31
2.7.4.2	<u>Långsiktiga mål</u>	31
2.7.4.3	<u>Strategier</u>	31
2.7.5	Hälsomål och strategier för progressiv retinopati (PRA)	31
2.7.5.1	<u>Scenario I: Det nuvarande hälsoprogrammet fortsätter att gälla</u>	31
2.7.5.1.1	<u>Kortsiktiga mål</u>	31
2.7.5.1.2	<u>Långsiktiga mål</u>	32
2.7.5.1.3	<u>Strategier</u>	32

INNEHÅLL (forts.)

2.7.5.2	<u>Scenario II: Frivilligt DNA-test med central registrering. Tidigare avelsspärrade hundar kan användas om de DNA-testas som anlagsbärare</u>	32
2.7.5.2.1	<i>Kortsiktiga mål</i>	32
2.7.5.2.2	<i>Långsiktiga mål</i>	32
2.7.5.2.3	<i>Strategier</i>	32
2.7.5.3	<u>Scenario III: Obligatoriskt DNA-test med central registrering. Tidigare avelsspärrade hundar kan användas om de DNA-testas som anlagsbärare</u>	33
2.7.5.3.1	<i>Kortsiktiga mål</i>	33
2.7.5.3.2	<i>Långsiktiga mål</i>	33
2.7.5.3.3	<i>Strategier</i>	33
2.7.6	Hälsomål och strategier för familjär nefropati (FN/HN) och progressiv nefropati (PNP/RD)	33
2.7.6.1	<u>Kortsiktiga mål</u>	33
2.7.6.2	<u>Långsiktiga mål</u>	34
2.7.6.3	<u>Strategier</u>	34
	Referenser	34
3	GENETISK VARIATION	36
3.1	Avelsbas (effektiv populations storlek)	36
3.1.1	Inavel	37
3.1.2	Inavelsgrad	37
3.2	Hanhundsanvändning	38
3.3	Nutid	39
3.4	Genomslagskraft av avelsdjur över två generationer	39
3.4.1	Avelshanars genomslagskraft	40
3.4.2	Avelstikars genomslagskraft	42
3.5	Genetisk variation: mål och strategier	44
3.5.1	Kortsiktiga mål	44
3.5.2	Långsiktiga mål	44
3.5.3	Strategier	44
	Referenser	44
4	EXTERIÖR	45
4.1	Rasstandard för cocker spaniel	45
4.2	Historik	47
4.2.1	Exteriör utveckling genom tiderna	47
4.2.1.1	<u>1930-talet</u>	47
4.2.1.2	<u>1960-talet</u>	47
4.2.1.3	<u>1980-talet</u>	47
4.2.1.4	<u>1990-talet</u>	48
4.3	Reflektioner från exteriördomarkonferenser	48
4.4	Utställningsstatistik	48
4.5	Exteriör: mål och strategier	50

INNEHÅLL (forts.)

4.5.1	Kortsiktiga mål.....	50
4.5.2	Långsiktiga mål.....	51
4.5.3	Strategier.....	51
	Referenser.....	51
5.	MENTALITET	52
5.1	Utmärkande drag för cocker spanielns temperament.....	52
5.2	Den svenska cockern och dess temperament.....	52
5.2.1	Hälsoenkätens frågor avseende beteende – mentalitet – temperament.....	53
5.3	Utvärdering av mentalitet.....	54
5.3.1	Mentalbeskrivning Hund.....	54
5.3.1.1	Mentalbeskrivning Hund – cocker spaniel.....	55
5.4	Mentalitet: mål och strategier	60
5.4.1	Kortsiktiga mål.....	60
5.4.2	Långsiktiga mål.....	60
5.4.3	Strategier.....	60
	Referenser.....	60
6.	JAKT	62
6.1	Cocker spaniel som jakthund.....	62
6.2	Cocker spanielns arbetssätt.....	62
6.3	Cocker spaniel som jakthund i Sverige.....	63
6.4	Olika typer av cocker spaniel.....	63
6.5	Jaktproven och jaktprovsregler.....	63
6.6	Nya championatsregler.....	64
6.7	Läget 2005 för cocker spaniel som jakthund.....	64
6.7.1	Jakttypen.....	64
6.7.2	Utställningstypen.....	66
6.8	Cocker spaniel som jakthund i framtiden.....	66
6.8.1	Förslag till grundprov för spaniel	67
6.9	Jakt: mål och strategier	67
6.9.1	Kortsiktiga mål.....	67
6.9.2	Långsiktiga mål.....	67
6.9.3	Strategier.....	67
	Referenser.....	68
	Bilaga: Hälsoenkäten 2005	69

COCKER SPANIELNS HISTORIA

1.1 Rasens tidiga historia i Storbritannien

”Det tycks oss som om ingen hund blir så personligen fäst vid sin husbonde eller matmor som en Spaniel. Den kan ej fördraga att bli utestängd, den sitter vid dörren och skrapar och gnäller för att bli insläppt, men kan även vänta tålmodigt i timmar tills den får tillträde. Vi hade en liten högädel tik av Cocker rasen för några år sedan, som visade den starkaste tillgivenhet för sin matmor. Denna hund var synnerligen vacker med lång glänsande päls, som silke och med utomordentlig symmetri. Hon var därutöver lika begåvad som elegant. Hon kunde döda en råtta på ett ögonblick och attackera en katt med modet hos en bulldog.”

Så uttrycker en 1800-talsförfattare sin tillgivenhet för rasen Cocker Spaniel. Vi kan konstatera att beskrivningen i stora delar stämmer väl överens med uppfattningen hos dagens ägare av Cocker Spaniel.

Spanieln är allmänt ansedd som en mycket gammal ras och för detta finns belägg i litteraturen. Beteckningen 'Spaynel' omnämns på 1300-talet i en dikt av Chaucer. På Metropolitan Museum i New York, i Cypriote Collection, finns en liten terracottahund från antiken, som har stora likheter med en spaniel. I ”The Master of Game” av Edward Plantagenet, andre Duke of York, (död 1415) beskrivs spaniels så här: *”Ett annat slag av jakthund finnes, kallad jakthund för falk, och Spaniel, för deras sort kom från Spanien, oaktat att det finns många i andra länder. En god jakthund för falk skall ha ett bra huvud, en bra kropp och vara av god färg, vit eller fläckig för de är de fagraste och av sådan färg är de vanligen de bästa.”*

Drottning Elizabeths husläkare, Dr Johannes Caius, grundare av Caius College, Cambridge, skriver i sin berömda bok 1570: *”Förteckning over Setter som finner vilt på land och 'the Aquaticus', eller Spaniel, som finner vilt i vatten.”* Han förklarar vidare: *“gemene man kallar dem med ett gemensamt ord, nämligen Spaniels”*. Han fortsätter: *“största delen av deras päls är vit och om de är tecknade med några fläckar, är de vanligen röda och därtill tämligen stora. Andra är rödaktiga eller svartaktiga, men av den sorten finns det ganska få.”*

Spaniels nämns också frekvent vid Henrik VIII's hov, bl a i bokföringsböckerna där man kan läsa om ”Robin, the King's Majesty's Spaniel Keeper” (kungens spanielskötare), som betalades en speciell summa pengar ”för hårkläde att torka spaniels med”.

I Bewicks verk om fågelhundar 1790 beskrivs en stor och en liten vattenspaniel, springer och cocker spaniel nämns för första gången med rasnamn. Ursprungsland anses vara Spanien, så som namnet antyder. Rasen har senare framförallt utvecklats i Storbritannien som numera räknas som rasens hemland. Till Sverige kom spanieln först under slutet av 1800-talet, då under beteckningen jaktspaniel och field spaniel. Fram till slutet av 1800-talet räknades alla våra nuvarande spanielraser in under begreppet Spaniel, även dvärgspaniels. Den första registreringen under beteckningen cocker spaniel i Svenska Kennelklubbens stambok skedde år 1907.

Rasens tidiga historia är således gemensam med de andra spanielraserna, field, springer, welsh, sussex, clumber osv. Det fanns i olika delar av Storbritannien olika släkter och typer av cocker, t ex Devonshire Cocker, som ansågs som en mycket robust och utmärkt jakthund, och Welsh Cocker som

var röd och vit, större och med kortare öron utan så mycket behåring. Welsh Cocker kom senare att stambokföras tillsammans med Springer Spaniel som Welsh Springer Spaniel.

Spanieln användes till en början av falkenerare som ett hjälpmedel för att stöta upp fågel och driva fram dem till fångstnäten. När falkar och nät sedan ersattes av gevär, blev den användbara spanieln lika omtyckt av jägaren för sin förmåga att stöta vilt under bössan, som för sina egenskaper som sällskapshund för familjen. Det är dessa egenskaper som fortfarande gör cocker spanieln till en omtyckt jaktkamrat och/eller familjehund. Cocker spanieln fick sitt namn av att den främst användes för att stöta morkulla (woodcock) därav namnet ”cocking spaniel”.

1.1.1 Viktiga årtal i rasens historia

Från första delen av 1800-talet finns ingen förteckning över stamtavlor bevarad. När år 1859 de två första hundutställningarna ägde rum i Storbritannien deltog cocker spaniel och Clumber Spaniel på den andra av dessa. En av de allra tidigaste uppfödarna hette **Mr Burdett**. Hans hund Frank (black/tan) och tiken Venus (svart) producerade **Burdett's Bob**, född 1856, som vann ett förstapris på denna utställning, som hölls i Birmingham.

År 1880 ställdes **Mr Farrow's Obo** ut för första gången. Han var en svart hane, född i juni 1879, vars föräldrar angavs som Fred och Betty. Fred var e. Bebb som var en direkt ättling, genom tidigare nämnda Burdett's Bob, till Frank och Venus. Obo blev snart Champion och anses vara stamfader till alla cocker spaniels i både Storbritannien och USA. Hans farfar Bebb ansågs som en betydelsefull avelshund, men det blev Ch Obo som genom sin starka nedärvningsförmåga lyckades föra vidare sina kvalitéer till sina ättlingar och därigenom kom att få så stor betydelse för framtida generationer.

De vanligast förekommande färgerna på Cocker var svart, en del black and tan, olika varianter av liver och vit/svart. Parningar skedde mellan alla färgvarianter.

År **1885** bildades **The Spaniel Club**. En rasbeskrivning drogs upp och en skala med 100 positiva punkter föreslogs som ett hjälpmedel vid bedömning. Avdrag gjordes för negativa punkter (Tabell 1).

Tabell 1: Skala av punkter för bedömning av cocker spaniel

Positiva punkter		Negativa punkter	
Huvud och käkar	10	Ljusa ögon	10
Ögon	5	Ljus nos	15
Öron	5	Lockigt hår på öronen	15
Hals	10	(absolut icke önskvärt)	
Kropp	20	Päls krullig, ullig eller sträv	20
Framben	10	Svans, hållning av	20
Bakben	10	Top knot	20
Tassar	10	(hårtofs på huvudet)	
Svans	10		
Päls och behäng	10		
Totalt:	100	Totalt negativa punkter:	100

Spaniels indelades länge efter vikt. De som vägde över 25lb (11,5 kg) gick under benämningen Field spaniel och de som vägde under 25lb kallades Cocker spaniel.

1892 erkändes cocker spaniel som egen ras och fick egen stambok, men viktindelningen fortsatte fram till 1901. **The Cocker Spaniel Club** bildades 1902 och upprättade den första rasstandard, som sedan förblev oförändrad i nära 50 år och inte skiljer sig nämnvärt från den nuvarande. I och med erkännandet av rasen cocker spaniel samt en egen stambok förenklades avelsarbetet betydligt och tog nu fart. Viktgränserna hade varit begränsande för uppfödarna. Då det i samma kull kunde finnas hundar i olika viktklasser innebar det svårigheter att avla på den typ man önskade. På utställningar var det också förvillande med kullsyskon som tävlade under olika rasbeteckningar. Från och med 1909 krävs, förutom 3 CC på utställning, kvalificering på jaktprov för att Cockern skall få bära titeln **Champion (s.k. Full Champion)**. 1958 infördes även möjligheten att få titeln **Show Champion** med enbart utställningsmeriten. Alltså detsamma som infördes i Sverige 2001.

1.1.2 Betydelsefulla uppfödare och hundar i Storbritannien

Mr Phillips med prefixet *Rivingtons*, inriktade sitt avelsarbete på att förbättra Cockerns egenskaper och göra den mera robust som jakthund. Många av utställningshundarna var även användbara jakthundar. Han köpte en svart/vit tik, Rivington Sloe (e. Obo u. Fan) som parades med en svart hane, Bredaboy som var sonson till Obo och fick där **Rivington Signal** som blev en betydelsefull hane. Mr Phillips ville förbättra nospartiet på sina tikar och im-porterade från Nordamerika en svart hanvalp, **Toronto** (även han starkt avlad på Obo-blod), som skulle bidra till detta. På sin långa sjöresa fick valpen även uppleva ett skeppsbrott!

Mr Richard Lloyd grundade sin uppfödning 1875, men hans kennelnamn *of Ware* kom till senare och har funnits alltsedan dess då hans son, den mycket välkände hundmannen H.S. Lloyd fortsatte med uppfödningen. Dennes dotter Jennifer Lloyd Carey är fortfarande aktiv uppfödare. Richard Lloyd baserade sin linje på ättlingar till **Burdett's Frank**. Mr Lloyd köpte in en hund vid namn **Rivington Redcoat** (liver roan) som var linjeavlade på Ch Obo flera gånger och han använde sig mycket av Obo-blodet i sitt avelsarbete.

Det kan verka förvillande med namn, då en ny ägare kunde byta namn på hunden. 1894 sålde Mr Lloyd en dräktig tik, som senare kallades Braeside Bizz, parad med den svarta hanen Viceroy (med Obo-blod) till **Mr J.M. Porter**. Kullen föddes i juli och en av valparna blev hanen **Braeside Bustle**, linjeavlade på Ch Obo. Bustle skulle komma att användas flitigt och beskrevs som "en mycket vackert tecknad svart och vit hund, med svarta och blå tecken, ofta betecknad som **blue roan**." Han var en av de tidigaste av betydelse med denna färg. Han var framgångsrik i utställningsringen och beskrevs som en noggrann, duktig och hårt arbetande jakthund med stor uthållighet. Han lämnade färgen till så gott som alla sina barn och när han var fem år hade hans avkommor framgångar i hela landet (Storbritannien) och på kontinenten.

Braeside Bustle och **Rivington Bluecoat** ansågs ha avgörande betydelse för att etablera de flerfärgade. Svart hade ju dominerat dittills. Bustle's son Ben Bowdler blev genom sin son Bob Bowdler farfar till **Ch Dixon Bowdler**, som då ansågs som den bästa blue roan man sett.

En svart tik, **Jetsam Bowdler** inköpt av Mr Peele (Bowdler) var mera högställd än dåtidens hundar och hon kom att initiera utvecklingen av en mindre lågställd, mer modern och balanserad typ. Hon fick CC (Certifikat) på Crufts 1905 av Mr Lloyd, vilket var en sensation och ansågs bryta trenden av den långa, lågställda typen. Jetsam Bowdler tillskrivs äran att genom sin svarta son, Ch Jock Bowdlers

barnbarnsbarn **Rocklyn Magic**, vara en föregångare till de enfärgade av idag. Denne förekom också i kennlarna Oxshotts och Misbournes tidiga uppfödning. Han var bl.a. farfar till **Bazel Otto** som blev grunden för kennel **Treetops**.

Mr Phillips och Mr Peele hade köpt en stor liver and tan hane, Lucky Traveller, (av Field Spaniel-blod) som parades med Ch Rivington Reine, e. Heir Apparent, ett barnbarn till Toronto. Två svarta tikar från den kullen var **Rivington Arrow** och **Fan Bowdler** som grundlade en enfärgad respektive en flerfärgad linje. Arrow parades med svarta **Hampton Guard**, en amerikansk import med Obo-blod och lämnade **Ch Rivington Rouge**, som var morfar till ovan nämnda Rocklyn Magic. Fan Bowdler parades med Dixon Bowdler och gav den blå **Fairholme Rally** i tredje generationen. Denne i sin tur finns i dubbla led några generationer tillbaka hos den välkände **Ch Invader of Ware**, som f.ö. sägs vara den som bidragit med hals och resning till rasen.

1.1.3 Utveckling i Storbritannien under 1900-talet

Kvinnliga framgångsrika uppfödare i början av 1900-talet var **Mrs Jamieson-Higgins**, **Falconers**, med hundar som tikarna **Falconers Chita**, (13 CCs) och **Falconers Careful** (8 CCs). Hennes prefix Falconers innehåller också numera av Mrs Jennifer Lloyd Carey, of Ware. **Mrs Fytche**, **Fulmers**, var en annan kvinnlig uppfödare med framgångar. Storvinnare var **Fulmer Ben** (e. Fair-holme Rally) med 20 CCs. **Mrs Judy de Casembroot**, **Treetops**, kom att få stor betydelse för de enfärgade linjerna. Många av de uppfödare som sedan kom att dominera rasen under 1900-talet är välkända namn även för dagens svenska uppfödare och flera av dem fick stor betydelse för utvecklingen i Sverige: Mr A Collins, **Colinwood**, med välkända hundar som (fullchampion) Ch Colinwood Cowboy och likaledes Ch Colinwood Silver Lariat, Mrs Gold, **Oxshott**, Mr Joe Braddon, **of Ide**, Mrs Kay Doxford, **Broomleaf**, Mrs Lucas-Lucas, **Sixshot**, Miss Joan Macmillan, **Lochranza**, Ms Poppy Becker, **Olanza**, Mr Richmond Weir, **Weirdene**, Mrs Woodbridge, **Quettadene**, Mrs Kay Holmes, **Pentavy**, Mrs Mollie Robinson, **Craigeith**, Mr Jimmy Auld, **Glencora**. Mrs Sylvia Jones, **Courtdale**, Mrs M E Stevens, **Leabank**, Mrs June Chadwick, **Merryworth**, Mrs Phyllis Wise, **Astrawin**, Ms Pam Trotman, **Kavora**, Ms D Hahn, **Misbourne**, Ms M Annetts, **Peasemore**, Mrs Joyce Caddy, **Ouiné**. Flera av dessa kennlar existerar fortfarande, en del med nya ägare.

Cocker spanielns popularitet ökade såväl i utställningsringen och som familjehund. 1914 registrerades 400, 1923 2,718 hundar, 1939 hade registreringarna i Storbritannien stigit till 5,372 och 1947 till hela 27,000. År 1920 delades 42 CCs ut på 31 Championship utställningar.

Intresset för Cocker som en användbar och duglig jakthund hade också ökat. De olika intresseinriktningarna för utställning respektive jakt ledde till att vid tiden för andra världskriget var rasen i Storbritannien i praktiken delad i två varianter, en utställningstyp och en jakthundstyp. Detta är minst lika påtagligt i Sverige idag, då ett starkt ökande intresse för jakt med spaniel under de sista ca 20 åren, har lett till importer av s.k. jaktcocker och jägare/uppfödare som enbart inriktar sig på jaktdugligheten. Jaktcockern har en mer varierad och lättare typ med mycket intensitet och samarbetsvilja.

En viktgräns på 25-28 lb (11,5 – 12,5 kg) lades till i standarden först år **1921**. På 1930-talet var det de flerfärgade som blev mycket populära och när Lucky Star of Ware vann BIS på Crufts 1930 och 1931 gav all publicitet ytterligare uppmärksamhet åt rasen. H S Lloyd lyckades sedan vinna BIS på Crufts med ytterligare 2 hundar, Exquisite Model of Ware 1938 och 1939 och Tracey Witch of Ware 1948 och 1950.

1.2 Cockerns temperament

För oss som är intresserade av rasen cocker spaniel idag, är det en svindlande tanke, att det glada, öppna temperamentet och arbetsviljan, som vi räknar som så typiskt för cocker spanieln, är detsamma som man på 1800-talet satte så högt värde på. Även om vi på våra svenskfödda hundar idag inte kan se den mycket speciella synen av en viftande kuperad svans som var så förknippad med rasen och betecknande för en ”merry cocker”, så har cockern fortfarande en glatt viftande svans, men svansrörelserna blir något annorlunda med en okuperad svans. De exteriöra detaljerna i rasstandardens funderades ut av jaktfolk för mer än 100 år sedan och får betecknas som förutseende. Det är i stora drag fortfarande samma norm vi bedriver vårt avelsarbete efter. Då vår svenska stam från början helt bygger på importerade hundar, kan man konstatera att av ovanstående uppräknade hundar kan vi finna någon eller flera långt bak i stamtavlorna på alla dagens cocker spaniel. Hur många gener i nutida cocker spaniels kommer från Ch Obo eller Jetsam Bowdler? En sådan tanke ger perspektiv på rasens utveckling – även in i framtiden.

1.3 Utvecklingen i Sverige

I beskrivningen av utvecklingen i Sverige har urvalet av uppfödare gjorts utifrån kriteriet att deras linjer eller avelshundar i stor utsträckning använts av flera andra uppfödare, och därmed har de påverkat populationen i rasen sådan den är idag. Många av dessa andra uppfödare är idag etablerade och har byggt sin uppfödning på detta avelsmaterial. Andra har varit redan etablerade uppfödare som nyttjat dessa avelshundar i sitt avelsarbete. Inga värderingar har gjorts av eventuell påverkan beträffande PRA, HD eller temperament. Utställningsframgångar har inte varit ett kriterium i sig. Om några år kommer naturligtvis den moderna historiken att utökas ytterligare med dagens väl etablerade uppfödare.

Tidiga kennlar i Sverige var **Nadja Sjöströms Slottsparken**, som tog in flera importörer och födde upp flertalet champions. En annan var fröken **Mary Stephens på Huseby**, kennel *af Tornö*, som förutom flera andra raser även födde upp cocker spaniel. Hon var en excentrisk dam som kunde ses på utställning ända in på 1960-talet. Hon ledsagades alltid av sin chaufför som iklädd uniform var den som visade hundarna. Kennel af Tornö hade också en del importerade avelshundar, liksom **Anna Bergman, Burrens** kennel. Den välkända domaren och uppfödaren av enfärgade, **Agnes Ewenröd**, kennel *Sandöns*, födde upp ett flertal championhundar: Sandöns Sorceress, Sandöns Troll, Sandöns Legend m fl. **Gunnar Nordquist**, kynolog, jägare och även han domare, med kennel *Stenänga* hade en liten men kvalitativ uppfödning med flera champions. De mest kända Ch Stenänga O Susanne och CH Stenänga U Teal. Hans hundar fick även visa sin jaktduglighet, och kom att få betydelse i aveln.

Den uppfödare som alltsedan mitten av 1940-talet under många år kom att dominera den svenska Cockeraveln både avelsmässigt och i utställningsringarna var Fru **Lilian Öhrströms** kennel *Örlidens*. Snart sagt alla som ägde en cocker spaniel hade hört talas om Örlidens kennel. Hennes första tik hette Ernemar Ramona, en svart tik med blue roan far, Deebank Decorum. Hon parades med Duckarps Pong (orange roan) och fick Örlidens Blue Babs, som blev kennelns stamtik. Lilian Öhrströms stora lyckokast blev importen från England 1947 av den blå hanen Valstar Craftsman. Han var e. Ch Colinwood Cowboy u. Cobnar Mist och skulle visa sig vara en mycket stark nedärvare som fick en enastående stor betydelse. Han hade ett mycket vackert huvud och uttryck, en typ som då inte existerade i Sverige, mycket goda rörelser och var dessutom en riktig ”showman” som älskade att

visa upp sig och vann många stora segrar. Men framförallt skulle det visa sig att han var en ovärderlig avelshund, som lämnade championavkommor även efter tikar av mycket varierande kvalitet. Många av hans avkommor blev betydelsefulla, såsom CH Örlidens Inspiration, CH Örlidens Ironi II, och CH Örlidens Golden Glitter. Genom de inavelskombinationer som gjordes med hans barn och barnbarn kom han och hans avkommor att få betydelse i flera generationer framöver och han är den avelshund, som utan tvekan påverkat den svenska cocker spanieln mest genom tiderna. Några klassiska namn, alla champions, med Craftsman i stamtavlan en eller flera gånger, är: Örlidens Ursus, Örlidens Cossack, Örlidens Count On Me, Örlidens CanCan, Örlidens ChitChat, Örlidens Art Model, Örlidens Aniara. En avelstik som måste nämnas är Lady Bird, mor till många champions. Många av Craftsmans barn och barnbarn visade sig också besitta goda jakttegenskaper och genom Lilian Öhrströms stora intresse under många år för att ta vara på alla Cockerns användbara sidor, har hon genom att entusiasmera sina valpköpare inte bara lyckats med stora framgångar i utställningsringen utan även inom viltspår, jaktprov, lydnad och agility. Kennel Örliden har fött upp såväl enfärgade som flerfärgade, med en dominans för de senare. Många av kennelns senare importörer har även de fått stor inverkan på svensk cockeravel. Hanar såsom den ljusst blå CH Courtdale Sealord, en elegant hane med mycket vackra rörelser, som även han kom att bli mycket flitigt använd, den röde CH All Gold of Misbourne, CH Merryworth Milord blue roan, Brocken Magic blue roan liksom Coltrim of Örlidens för att nämna några.

I stort sett inriktad på enfärgade var **Gerd Flyckt Pedersens** kennel **Hubbestad**, vars stamtikar blev röda Örlidens Dancing Doll och Morwens Nigger Girl of Ware, som kom hit dräktigt med Sandpiper of Ware och där hanen ur denna kombination, Hubbestads Iller parades med Dancing Doll och lämnade Hubbestads Lemon Drop. Kennel Hubbestad importerade många hundar av mycket hög kvalitet, främst enfärgade men även en del flerfärgade. Dessa hanar har haft stor betydelse för både den svenska och skandinaviska stammen. Röde Ch Lochdene Bilbo tävlade framgångsrikt långt upp i åren, Ch Winslow Boy of Weirdene (röd), blue roanhanen Ch Whatmore of Weirdene och hans son Weirdene Winning Move, men framförallt Ch Lochranza Farmers Boy (röd), Ch Kenavon Envoy (svart) och Ch Lochranza Man of Fashion, en mycket vacker svart hane som hade många stora grupp- och BIS-framgångar. Genom kombinationer med egna och importerade hundar kunde Hubbestad presentera sådana hundar som Ch Hubbestad Priscilla, Ch Hubbestad Private Fashion, Ch Hubbestad Kareena, Ch Hubbestad Jonathan och Ch Hubbestad Jenny Jenny.

Till grund för **Inger Ivarssons** kennel **Westerner** ligger bl. a. Weirdenelinjer. Kenneln har fött upp både enfärgade och flerfärgade, men är mest inriktade på flerfärgade linjer. Avelshundar som bl a Westerner Bless the Light, CH, Westerner Forest Blaze, CH Westerner Blowin' Free, CH Westerner Hi Flyer och CH Westerner Still of the Night. Dessa avelshundar är välanvända såväl i Sverige som i andra länder. Den importerade avelstiken Lynwater Forest Flower fick betydelse för kenneln och förde in nya blodslinjer, vilka nu är flitigt använda av andra uppfödare.

Andra kennlar som var verksamma under många år var **Gunilla Lindquists Sofus**, **Maud Olssons Tomboys** och **Inger Ekwalls Liecocks** kennlar, vars uppfödningar till en början byggde på Örlidenlinjer. Deras avelshundar användes även av andra uppfödare, såsom kennel Sofus moderlivsimporter e ShCh Chrisolin Cambiare u Weirdene Fellgate Fhearna: Sofus Spader Kung (avelshund på Örliden), Sofus Blue Sombrero och Sofus Small Apollo. Även finska Pounikon Asterix och skotska importen Weirdene Witchum hade många avkommor. Tomboys uppfödning byggde på en kombination av Liecocks-, Örliden- och Weirdene-blod, liksom den finska importen CH Parisade Chocolate-sonnet, vit och leverfärgad, och även Ch Branflie Serenade. Andra Tomboys-hundar som använts av andra uppfödare är CH Tomboys James (avelshund hos Liecocks), CH Tomboys Try to Night och

CH Tomboys Kick Over the Traces. Den senare var efter kennel Liecocks import Keegans Glory of Coltrim som producerade många avelsdjur, liksom Liecocks Meek Minstrel och CH Liecocks Double Pleasure, som var resultatet av en halvsyskonparning med tiken CH Celeste of Helenwood som både mormor och farmor.

Från Norge kom uppfödaren **Kari Haave**, kennel **Travis**, som genom sina importörer CH Deewell Senator och ovan nämnda CH Celeste of Helenwood, båda blue roan, producerade den ena storvinnaren efter den andra. Tiken Travis Mary's Pledge, (genom sin dotter Travis Four Wheel Drive mormor till CH Travis Overdrive), Travis Spot On, CH Travis Tribute to Helenwood och hans dotter CH Travis Fools Game. Många av avkommorna kom att användas även av andra uppfödare. Med importen av den finska röda hanen CH Leavenworth It's a Pleasure, och senare den röde CH Lochdene Copper Kettle samt svarta Beligar Midas Touch gjorde kennel Travis det som då ansågs mycket kontroversiellt, nämligen s.k. färgkorsningar, dvs. parningar mellan en- och flerfärgade hundar i både ett och flera led. Där fick man fram helt nya kombinationer och linjer med bl. a. en enfärgad typ på flerfärgade cockrar. Dessa ligger till grund för dagens Travis-hundar. Det får anses som ett nytt grepp även om det, som vi sett, var en av ursprungsmetoderna för att förstärka typen hos rasen på 1800-talet.

Lillemor Böös, kennel **Greentree**, födde upp såväl en- som flerfärgade, med en dominans av enfärgat. Till grund för hennes uppfödning låg hundar från Kavora, Travis, Liecocks och Westerner. De mest välkända är Greentree Appeljack, blue roan, CH Greentree Distant Drum, (röd) CH Greentree Another Delight, (röd) fullcertade Greentree Dont ThinkTwice (röd, avelshund hos kennel Line Sam) och de svarta tikarna CH Greentree Isadora, Greentree Noccalula och Greentree Luckyday (stamtik hos kennel Apelhöjden). De båda sista s.k. fullcertade, dvs. de hade utställningsmeriten för championat men saknade jaktmeriten.

I norra Sverige har **Ulla-Stina Erikssons** kennel **Usemade** byggt upp en enfärgad stam och grundat sitt avelsarbete mycket på finska Leavenworthlinjer, genom hanarna CH Leavenworth Leading Issue, hans son CH Pounikon Samurai, CH Leavenworth In Every Inch och tikarna CH Leavenworth Kisses For Sale (helsyster med lika vinstrika hanen Leavenworth Kiss'n Success ägd av Sari Kinnunen och Leavenworth Secret Kisses, mor till CH L It's a Pleasure) och hennes dotter CH Usemade Repeat Kissing.

Från Tyskland importerade **Ann Swärd**, kennel **A Ones**, två valpar, blue roan tiken Moonlight Matie vom Rauhen Holz och hanen Midnight Train vom Rauhen Holz, båda blev champions. Midnight Train har använts flitigt av flera uppfödare, han har redan stor inverkan i den nutida och den framtida populationen. Se vidare statistik över avelshundars GST (genomslagstal) d v s barn och barnbarnsstatistik för de mest använda avelsdjuren.

Det finns många fler duktiga uppfödare av rasen, som varit aktiva under kortare eller längre tid. De flesta av dessa har grundlagt sin uppfödning på någon av ovanstående linjer. Vi har idag flera nyttkomna, vilket är mycket glädjande för framtiden.

1.4 Cocker Spanielklubben

Under många år fanns ett uttalat behov av att bilda en rasklubb och flera försök gjordes. **1978** bildades Östergötlands Cocker Spaniel Klubb. Medlemmar värvades från hela landet och även från våra

grannländer. Vid årets slut hade klubben 66 medlemmar. Klubbens första Open Show med 81 anmälda hundar hölls på Mantorps Travbana med Mrs Phyllis Wise som domare. Klassindelningen var efter engelskt mönster. BIS var CH Lochdene Bilbo och BIM CH Hubbestads Katrine. Den första årsboken utkom samma år och innehöll 30 uppfödarannonser. Året därpå var Mrs Jackie Marris-Bray inbjuden att döma och utställningen ägde rum i anrika Brunnssalongen vid Söderköpings Brunnshotell, en plats som sedan utnyttjades i flera år. BIS här var Travis Smart Finnish, BIM Sorbrook Hello Dolly. Vid årets slut hade medlemsantalet stigit till 174 st. På det årsmöte som hölls i samband med utställningen ombildades klubben till att heta Cocker Spaniel Klubben. Östergötlands Cocker Spaniel Klubb bildades på nytt som en lokalklubb, vilket också skedde i Gävle där Gävle Cockerklubb var mycket aktiva under flera år. Idag finns lokala avdelningar över hela landet. Klubben har numera en Club Show årligen med certifikaträttigheter och lokalklubbarna anordnar egna utställningar.

1.5. Historik: mål och strategier

1.5.1. Kortsiktiga mål

- Att uppdatera nutidshistoriken fortlöpande med c:a fem års mellanrum för att få en översikt av cocker spanielns utveckling i Sverige
- Att öka kunskapen om cocker spanielns historia och utveckling hos nya uppfödare
- Att öka kunskapen om cocker spaniels och dess ursprungliga användning till nytillkomna ägare och uppfödare
- Att öka kunskapen om jaktcockerns historiska utveckling.

1.5.2. Strategier

- Att utveckla ett mentorsnätverk bestående av erfarna uppfödare. Syfte är att sprida fördjupad kunskap om rasen vidare till nytillkomna uppfödare och säkerställa att rasens mentala koppling till jaktegenskaperna bibehålls
- Att i Cockertidningen publicera historiska artiklar om cocker spaniel med återkoppling till den nuvarande situationen
- Att genom Cocker Spanielklubbens tidskrift, webb-plats samt via konferenser informera och sprida kunskap om cocker spaniels ursprungliga användning som jakthund.
- Att i RAS-dokumentet infoga ett avsnitt om jaktcockerns historiska utveckling.

Referenser

Caddy, G.,1993. The Cocker Spaniel. (English). Neptune, NJ: TFH Publications.

Caddy, J. 1995. Cocker Spaniels Today. Lydney: Ringpress Ltd.

Haave, K. 1995. Cocker spaniel. En rasmonografi. Västerås: ICA-förlaget.

Lloyd, H.S. 5:e upplagan Cocker Spaniels.

Lloyd, H.S. 1961. Cocker Spaniels. London: W. G. Foyle Ltd.

Lloyd-Carey, J. 1992. Cocker Spaniels. An owner's companion. Marlborough: Crowood Press Ltd.

2. HÄLSA

2.1 Sammanställning av enkät gällande cocker spaniels hälsa 2005

Data från hälsoenkäten samlades in vid två tillfällen under 2005. Insamlingstillfällena skedde under våren 2005 och under hösten 2005. Det första utskicket sändes till cocker spaniel ägare vars namn och adress erhållits från Svenska Kennelklubbens ägarregister. Ett slumpmässigt urval av 500 cocker-ägare fick den första omgången av enkäten varav 237 (47 %) svarade. Den andra omgången av data-insamling skedde via Cocker Spanielklubbens tidning och hemsida där medlemmarna uppmanades att skicka in uppgifter om sina cockrars hälsa. Från denna uppmaning erhöles uppgifter om 115 cockrars hälsa. I båda urvalen kunde uppgiftslämnaren välja den eller de hundar som de själva tyckte var lämpliga att ge information om. Totalt omfattar hälsoenkätens resultat data från 352 individer. Enkäten inkluderar sex olika områden; 1) allmänna bakgrundsuppgifter, 2) hälsa; 3) avel; 4) beteende /mentalitet/ temperament; 5) utfodring samt 6) vaccinering/avmaskning (se bilaga 1). Resultatet avseende utfodring var svårtolkat och delvis motsägelsefullt varför det inte kommer att redovisas. Del 4 om beteende/mentalitet/temperament redovisas i kapitel 5.

Av enkäten kan man utläsa att cocker spaniel är generellt en frisk ras utifrån det underlag som resultatet baserat sig på. Resultatet i sin helhet måste beaktas med viss försiktighet eftersom underlaget är litet och från olika urval. Emellertid skulle resultatet kunna ses som en trend för hur hälsan är för cocker spaniel som ras. Få sjukdomar rapporteras i högre utsträckning än i 10 %. Dessa sjukdomar kan delvis relateras till skötsel av hundarna vilket indikerar på hur viktigt det är med uppfödare och en rasklubb som hjälper till med information i dessa frågor.

Resultatet kommer att presenteras för den totala gruppen men viss akksamhet bör beaktas vid tolkningen, med hänsyn till att data samlats in med två olika urvalsmetoder. Det finns skillnader i resultatet i den slumpmässigt utvalda gruppen (grupp I) jämfört med gruppen där medlemmar själva valt att skicka in uppgifter (grupp II). Skillnader mellan gruppernas resultat som kan påverka helhetsbilden är bl.a. att det i grupp II var en större variation i ålder med förskjutning mot äldre hundar jämfört med grupp I. Även antalet individer som dött var fyra gånger så stor i grupp II jämfört med grupp I vilket kan påverka helheten. Det skulle kunna förklara att vissa sjukdomstillstånd var oftare rapporterade i grupp II än i grupp I, då man kan räkna med att döda hundar i regel levtt längre och därmed sannolikt kunnat vara mer sjuka än de levande hundarna..

I nedanstående tabell 2 presenteras statistiskt säkerställda skillnader mellan grupp I och II i rapportering avseende förekomst av sjukdomar. För att kunna konstatera statistiska skillnader mellan grupperna har det statistiska testet Chi-2 använts. Det är en beräkning som påvisar om de samband / skillnader man har i ett material är så stora att det går att utesluta att det är slumpen som givit sambandet / skillnaden. Det är ett sätt att statistiskt säkerställa att resultatet är tillförlitligt. I detta fall ville vi se om det fanns skillnad mellan grupp I och II som var så stora att man kan utesluta slumpens inverkan på resultatet.

Dock skall noteras att antalet individer är få som uppgivits sjuka, med undantag för analsäcksinflammation och urinvägsinfektion. Vidare fanns tydliga skillnader mellan grupp I och II vad gäller de uppgivna ändringsområdena, vilket presenteras under rubriken allmänna bakgrundsuppgifter.

Tabell 2: Signifikanta skillnader ($p < 0.05$) mellan grupp I och II i rapportering av förekomst av sjukdomar

Sjukdom / symptom	Grupp I (n=237)		Grupp II (n=115)	
	<i>Antal</i>	<i>Procent</i>	<i>Antal</i>	<i>Procent</i>
Dövhet	2	0.9	6	5.2
Katarakt	0	0.0	3	2.9
Förhudskatarr	3	2.8	11	23.9
Epilepsi	1	0.05	4	1.2
Analsäcksinflammation	25	11.3	25	22.9
Urinvägsinfektion	15	6.8	15	13.8
Hjärtkärsjukdomar	0	0.0	2	1.9
Förstorat hjärta	0	0.0	5	4.6
Leverinflammation	0	0.0	2	1.9
Autoimmun sjukdom	0	0.0	5	4.6

2.1.1 Allmänna bakgrundsuppgifter

Medelåldern för hundarna var 5.9 år med den yngsta i åldern av 2 månader och den äldsta 14.6 år. Uppgifterna härrörde även från döda hundar (= 27 st). En stor variation av färger fanns representerade i materialet och indelat i brokigt och enfärgat var den en knapp övervikt åt de enfärgade (53 %). Med några få individers skillnad var könsfördelningen helt jämn. På frågan vad man ”använde” sin cocker till framkom att praktiskt taget alla (utom 4 st.) hade sina hundar till sällskap. Det var möjligt att uppge fler användningsområden vilket ett antal ägare gjorde. I fråga om användningsområde skilde sig rapporteringen mellan grupp I och grupp II i alla delar utom sällskap och jakt (tabell 3).

Tabell 3: Områden inom vilka cockerägare är verksamma med sina hundar

Område	Totalt (%)	Grupp I (n=237)		Grupp II (n=115)	
		<i>Antal</i>	<i>Procent</i>	<i>Antal</i>	<i>Procent</i>
Sällskap	98.5	221	97.8	102	100
Jakt	6.3	13	5.6	9	7.8
Viltspår*	13.5	16	6.8	31	27.0
Avel*	12.9	12	5.1	33	28.7
Utställning*	24.4	25	10.7	60	52.2
Lydnad/bruks*	12.3	19	8.1	24	20.9
Agility*	10.3	14	6.0	22	19.1

* Signifikanta skillnader ($p < 0.05$) mellan grupp I och II

Det stora flertalet (c:a 95 %) hade sina cockrar veterinärvårdsförsäkrade och 41 % hade utnyttjat försäkringen en eller flera gånger. Ägarna uppskattade sina cockrars aktuella hälsa till utmärkt (74 %), gott (20 %) eller tillfredsställande (6 %) vilket tyder på att man uppfattar sina hundar som friska. Endast en halv procent av ägarna tyckte att deras hundar mådde dåligt.

2.1.2 Hälsa

I enkäten gavs direktiv om att svaren skulle baseras på om någon veterinär diagnostiserat de sjukdomar eller symptom som efterfrågades utom i fråga om bettstatus som baserades på ägarens egna iakttagelser. Frågor i tio olika frågeområden presenterades.

2.1.2.1 Öron / ögon

Nära en tredjedel (28.3 %) av cockrarna hade haft öroninflammation någon gång. Av dessa var det en tredjedel i sin tur, som hade haft det upprepade gånger. Alltifrån 2 gånger till att det uppgavs vara ett kroniskt tillstånd. Åldern för när hundarna hade öroninflammation varierade från 2 månader till 10 år.

Ögoninflammationer rapporterades även förekomma ganska frekvent (17.4 %), men i övrigt noterades endast enstaka fall avseende vad gällde ögonsjukdomarna starr, katarakt, entropion, ektropion och sjukdomar relaterade till hornhinnan.

2.1.2.2 Munnen och tänderna

De allra flesta hundarna uppgavs ha saxbett, 5-6 st hade vardera tång- eller överbett och endast 1 hade underbett. Inga hundar saknade några tänder men 8 st. hade extra tänder. För att hålla ordning på tandstenen behövde var 10:e hund bistånd från veterinär.

2.1.2.3 Allergier / hudsjukdomar

Fem procent av hundarna uppgavs ha någon form av allergi (bl. a. mot damm, kött, majs, mögel, ägg). Allergisymptomen uppmärksammades genom klåda, håravfall, mjäll samt besvär från magtarmkanalen. I detta avseende är det svårt att tolka resultatet eftersom det är många fler som svarat att deras hund haft allergisymptom som klåda, håravfall, mjäll etc. än antalet som uppgivits ha allergier. Det finns en risk att frågorna inte varit tillräckligt tydliga varför diskrepans uppstått mellan frågor och svar i detta avsnitt.

Hudproblem uppgavs förekomma, särskilt i öron och tassar. Svampinfektioner hade 11 % av hundarna och lokaliseringen var huvudsakligen kring tassar och munveck men även i öron och mage/bukområdet.

2.1.2.4 Immunologiska sjukdomar

Immunologiska sjukdomar såsom Addison, Cushing, autoimmuna sjukdomar m.fl. rapporterades i ganska liten grad. Autoimmuna sjukdomar uppgavs i 6 fall vilket motsvarar mindre än 2 %.

2.1.2.5 Hjärt-kärlsjukdomar

Även hjärt-kärlsjukdomar förekommer sparsamt i rapporterade data. Fem individer uppgavs ha förstorat hjärta, enstaka individer hade blåsljud eller hade haft hjärtmuskelinflammation.

2.1.2.6 Fortplantningsorgan

Av hanhundarna hade nästan var tionde hane (9 %) haft förhudskatarr. Drygt 90 % hade båda sina testiklar och återstoden saknade en eller båda. Totalt 21 hanhundar hade kastrerats och orsakerna varierade med bl.a. tikintresse, sjukdom, hanhundsaggressivitet, stress eller att ägaren hade en tik.

Bland tikarna hade 12 individer (7.2 %) haft livmoderinflammation i en ålder som varierade mellan 11 månader till drygt 11 års ålder. Juvertumörer rapporterades i 13 fall (8 %) vilka upptäcktes från 2,5 års ålder till 9 år. Nästan var femte tik (19.5 %) uppgavs vara skendräktiga och 11 % ha en hormonell påverkan vid löpning. För majoriteten av tikarna (76.4 %) inföll löpperioderna med 6-9 månaders intervall. De övriga hade antingen mindre än 6 månader mellan löpningarna (8.6 %) eller mer än 9 månader (15 %). Fem tikar var kastrerade.

2.1.2.7 Neurologiska sjukdomar

I fem fall uppgavs att hundarna hade epilepsi och i ett fall ”annan nervsjukdom” dock ej namngiven.

2.1.2.8 Skelettet – sjukdomar eller defekter

Höftledsdysplasi rapporterades förekomma hos 8 individer (2.7 %) med grad C och enligt det gamla avläsningssystemet, grad 1. I jämförelse med Svenska Kennelklubbens (SKK) HD-statistik för cocker spaniel är resultatet för HD i enkäten mycket lägre. Enligt SKK:s statistik varierar förekomsten av höftledsdysplasi (grad C eller sämre) mellan 11 och 15 % under de sex senaste åren. Emellertid är urvalet till SKK:s statistik inte jämförbart med föreliggande enkäts urval. Knäledsfel representerat av patellaluxation eller korsbandsbristning rapporterades i 5 respektive 2 fall, dvs. i mycket begränsad utsträckning. Olika förekomster av hältor där växtvärk, erlichia/borelia eller annat ansågs ligga till grund rapporterades i 48 fall (11.5 %). Tretton cockrar hade problem med ryggraden i form av diskproblem (12 st.) eller annat ospecificerat (1 st.).

2.1.2.9 Invärtes sjukdomar

Infektioner i tonsillerna förekom hos 25 individer (7.8 %) och analsäcksinflammationer hos dubbelt så många, dvs. 50 (15.2 %). Ett fåtal uppgavs ha problem med sköldkörteln (4 st.), levern (2 st.) och några fler med urinsten (6 st.), mag-tarmsjukdomar (7 st.) och som hade någon form av bräck (4 st.). Mer frekvent förekom urinvägsinfektioner (30 st.; 9.1 %), inåtnysningar (19 st.; 5.9 %) samt tumörer (13 st.; 4 %).

2.1.2.10 Statistiska analyser hälsa

De sjukdomar som rapporterats i frekvenser om 10 % eller mer och där det inte funnits skillnader mellan grupp I och II var följande:

- Öroninflammation (28.3 %)
- Ögoninfektioner (17.3 %)
- Svampinfektioner (11.0 %).

Olika jämförelser har gjorts i materialet och några statistiskt säkerställda resultat framkom. Ögoninfektioner ($p < 0.001$) och svampinfektioner ($p < 0.005$) förekom oftare hos hanhundar än hos tikar. Öroninflammationer rapporterades oftare hos brokiga jämfört med enfärgade hundar ($p < 0.015$).

2.1.3 Avel

Totalt hade 17 tikar använts i avel varav 13 stycken hade fått en kull, 2 hade fått två kullar och 3 hade fått tre kullar. Tikarnas ålder vid första parningstillfället varierade mellan 1 och 5 år med en mycket jämn spridning. Valpkullsstorlekarna varierade mellan 5 och 10 med tyngdpunkt på 5 och 6 valpar. Femton hanhundar hade använts i avel varav flertalet hade parat 1 eller 2 gånger. Två hade parat fler än 10 gånger. Debutålder för parning varierade mellan 1 år och 4 år.

2.1.4 Vaccinering och avmaskning

Alla hundar utom 8 individer vaccinerades mot valpsjuka med intervaller om 1-4 år. Nästan lika många (-12 individer) blev också vaccinerade mot parvovirus. Mellan 10 och 20 % av svaren uppgav att de vaccinerade mot kennelhosta, rabies och leptospiros. Avseende avmaskning blev 87 % av individerna avmaskade mer eller mindre ofta. Alltifrån 3-6 gånger per år till vartannat år uppgavs de olika intervallerna till.

2.2 Prcd-PRA hos cocker spaniel i Sverige: en nulägesbedömning

Sammanlagt 1998 hundar födda under perioden 1992-2002 har uppgifter om ögonstatus. Av dem har 1893 noterats med Öga Ua. Generell PRA har registrerats för 11 hundar (0,6 %) av de undersökta. Under 2004 fastställdes sex nya fall av PRA. Inför möjligheten att genomföra gentest via företaget Optigen för att upptäcka PRA innan sjukdomen kliniskt är påvisbar, har en nulägesbedömning gjorts för att ge ett bättre underlag i beslutet om att eventuellt införa lättnader i det bekämpningsprogram som funnits för PRA i rasen cocker spaniel. Lättnaderna i bekämpningsprogrammet skulle innebära att om gentest används skulle genom gentestet påvisade anlagsbärare kunna användas i avel, förutsatt att de endast används i kombination med friska individer.

2.2.1 Bakgrund

PRA är känt hos rasen sedan 1970-talet. Ett bekämpningsprogram infördes 1988. Enligt detta be-läggs hund som har utvecklat PRA samt dess föräldrar och avkommor med avelsförbud. Alla avels-djur skall vara ögonlysta inom ett år före parning. Kullsyskon till hundar med PRA är inte avelsspär-rade.

2.2.2 Frågeställningar

De frågeställningar som är relevanta i denna rapport bedömer vi vara följande:

- * Hur stor del av den svenska populationen av cocker spaniel har PRA (=klinisk diagnos)?
- * Hur stort kan man förvänta sig att mörkertalet är?
- * Hur korresponderar OptiGen-statistiken med de kliniska resultaten?
- * Finns det skillnader och vad innebär dessa?
- * Finns det olika typer av PRA som diagnosticeras och om så är fallet – vad innebär det i förhållande till Cocker spanielklubbens (nedan förkortat CK) ställningstagande till gentestet?

2.2.3 Resultat

2.2.3.1 Resultat av ögonlysning: Cocker Spanielklubbens PRA-lista

Cocker Spanielklubben har på sin webbplats en förteckning över alla svenska kända PRA-fall¹, samt några från våra grannländer. De första av dessa fall konstaterades 1975 (några är dock äldre, men exakt ögonlysningsdatum saknas) och de senaste år 2006. Listan omfattar sammanlagt 203 fall. Hundarna är såväl svenskfödda som importerade. Med ett undantag har fallen på listan bedömts vara generell PRA.

För denna studie har de senaste tio årens PRA-fall – 25 st – valts ut (tabell 4). Med ett generationsintervall på tre år innebär tio år ungefär tre generationer, vilket bör vara lämpligt för att kunna bilda sig en god uppfattning om nuläget.

Tabell 4: Cocker spaniels ögonlysta med diagnosen PRA under den senaste tioårsperioden med data hämtat under 2006 från Cockerspanielklubbens hemsida samt Svenska Kennelklubbens Rasdata

Namn & Reg.nr	Född	Ögonlyst m. PRA	Ögonlyst senast före diagnos (i Sverige)	Status	Senast lyst ua	Föräldrar = avelsspärrade	Antal avkomor = avelsspärrade
Bonnets Dusty Boy S34588/95, blr	950522	020128	Nej	-	-	Av Melica Ingvar Vittfarne – Bonnets Bumble Bee	0
Bright Mornings Operator S54784/89, vs	890805	980609	Nej	-	-	Travis Final Countdown – Bright Mornings Show-Girl	0
Cardamine Baked Potato S16537/2002, r	010119	051008	1: 050914 2: 050930	1: retinopati, PRA-liknande 2: ua	040730	Cardamine Hot Potato - Cardamine Rose Adagio	45
Carillo Charles Dickens N02929/99, blr	981229	020904	020228	Ögonuppföljning	000204	Carillo Cool Lad – Carillo Cover Girl	1
Clearwater's Wonderboy S39241/91, lr	910417	970920 (960516, 960914)	Nej	-	-	Craigleith Sail-A-Way – Che-Lees Delishes of Clear Waters	0
Crockett S36631/92, blr	920403	020417	Nej	-	-	Craigleith Sail-A-Way - Samanta	0

¹ Det kan inte uteslutas att fall har försvunnit i pappershanteringen. I samband med RAS-arbetet har exempelvis ett fall av central PRA som inte finns med på den officiella listan lyfts fram av uppfödaren. Den aktuella hunden föddes 1984 och sjukdomen debuterade redan vid två års ålder. Fler individer i kullen blev blinda.

Tabell 4 (forts.): Cocker spaniels ögonlysta med PRA under den senaste tioårsperioden med data hämtat under 2006 från Cockerspanielklubbens hemsida samt Svenska Kennelklubbens Rasdata.

Namn & Reg.nr	Född	Ögonlyst m. PRA	Ögonlyst senast före diagnos (i Sverige)	Status	Senast lyst ua	Föräldrar = avelsspärrade	Anatal avkomor = avelsspärrade
Dualdigni's Cool Company S34273/96, orr	960502	000314	990304	Ua	990304	Skvattraams Stormfågel – Merriness Nougat	14
Formes Canis Clay S64774/92, r	921028	990316 (980518)	970308	Ua	970308	Granlundstorpets Sonny Boy – Formes Canis Bella	19
Glädjebackens Bourbon Queen S45983/98, vsr	980810	030203	Nej	-	-	Samcock's Starwar – Glädjebackens Joan of Arc	0
Gropängens Julia Roberts S15463/2000, blr	000123	051228	050611	retinopati	030405	Moonshadows Dutchman – Gropängens Miss Magnificent	5
Line Sam Hot Dog S13550/97, s	961215	041108	031013	Ua	031013	Lynwater Blackcap - Line Sam Twice As Nice	36
Mainel's Wind Whisper S19585/2001, liver roan	000714	050331 (050509)	040210	Ua	040210	Skjervtun's The Gambler – Mainel's Wind O'change	21
Michelangelo S64370/92, vsr	921001	981123	Nej	-	-	Golden Grace Make My Day – Light Sound Anisara	0
Moluckens Frasse S40260/98, orr	980605	040515	Nej	-	-	Cazanova – Glädjebackens White Linen	0
Samcock's License To Run S29017/93, blr	930223	010921	Nej	-	-	Westerner Forest Blaze – Westerner Tread Softly	0
Skvattraams Smällkaramell S13748/98, orr	960502	040911	Nej	-	-	Dualdigni's Cool Company – Skvattraams Snilleblix	0
Sofus Coq D'or To Carrier S17788/95, r	941225	020314	Nej	-	-	Quettadene Intuition – Merrybeck Melodymaker of Spinneyhill	1
Tipp Tapp Alexis S22345/91, r	910222	971211	Nej	-	-	Line Sam Kalle – Klockarvången's Lady	0
Tipp Tapp Beatrice S51455/92, r	920721	000911	Nej	-	-	Line Sam Kalle – Klockarvången's Lady	0
Todama's Baltsar S64934/90, blr	900901	981029	Nej	-	-	Tomboys Bright Hope – Todama's Arizza	0

Tabell 4 (forts.): Cocker spaniels ögonlysta med PRA under den senaste tioårsperioden med data hämtat under 2006 från Cockerspanielklubbens hemsida samt Svenska Kennelklubbens Rasdata.

Tomboys Take A Blue Boy S33955/96, blr	960420	060110	040414	Retinopati, PRA-liknande, katarakt BP	990708	Tomboys Mister Mc Cloud – Tomboys Chocolate Magic	1
Yazz, S42205/95 blr	950602	020111	Nej	-	-	Estate Quicksilver – Westerner Eternal Light	0
Zvenskens Ruter Dam S16287/92, r	920120	991210	Nej	-	-	Zvenskens Cuartuz Kooperman – Zvenskens Rozeneternell	0
Zvenskens Zeb S15179/97, blr	970118	040304	Nej	-	-	Zvenskens Cuartuz Kooperman - Zvenskens Cavata Beata	0
Örlidens Anne Tyler S25168/96, blr	960310	040527	Nej	-	-	Camillo's Knock Out - Trippelline's Anna Sewell	0

2.2.3.2 OptiGen-tester

Sedan ett antal år tillbaka har svenska uppfödare OptiGen-testat delar av avelsmaterialet. Då gentes-ten under år 2005 ersatte markörttesten ökade antalet. Under 2006 har Cocker Spanielklubben utfört en validering av testerna genom att sju svenska hundar med förmodad känd status rörande prcd-PRA har skickats till OptiGen. Hundarna var tre konstaterade PRA-fall, en avkomma till vart och ett av dessa djur samt en avkomma till två OptiGen A1-hundar. Det förväntade resultatet var alltså att samtliga konstaterade PRA-fall skulle testas *affected*, deras avkommor *affected* eller *carrier* och avkomman till A1-hundarna *normal/clear*².

Samtliga enskilda testresultat i valideringen utföll i enlighet med de kliniska resultaten och det kan således konstateras att den form av PRA som de i valideringen involverade hundarna har förefaller vara densamma som hos OptiGen definieras som prcd-PRA.

OptiGens statistik presenteras kvartalsvis. Cocker Spanielklubben har fått tillgång till de svenska testresultatens sammanställning (tabell 5). För närvarande har 154 svenska (i bemärkelsen svenskägda/testade från Sverige) hundar genomgått testen.

Tabell 5: Resultat av OptiGentester utförda på 154 svenskägda individer fram till augusti 2006

Status	Antal	Andel i procent
A1, normal/clear	80	52
B1, carrier	54	35
C1, affected	20	13
S:a	154	100

² A1, B1 och C1 användes av OptiGen för att markera DNA-status under markörttesttiden. Sedan gentes-ten infördes 2005 har dessa benämningar ersatts med Normal/clear, carrier och affected. En hund med status A1, B1 eller C1 har alltså testats med den gamla markörttesten.

En jämförelse med den internationella statistiken i vilken även de svenska resultaten ingår, visar på ett med svenska ögon sett positivt förhållande mellan diagnoserna A1/*normal/clear* och B1/*carrier* jämfört med samtliga testresultat. Däremot finns i den svenska populationen en likvärdig mängd C1/*affected* (tabell 6). Dock skall man minnas att de testade svenska hundarna fortfarande är så få att enskilda resultat kan påverka bilden. Det är därför möjligt att utjämning kommer att ske.

Tabell 6: Jämförelse i procent mellan de svenska (augusti 2006) och de internationella (juni 2006) resultaten

Status	Totalt	Sverige
A1, normal/clear	45,6	52,0
B1, carrier	44,0	35,0
C1, affected	10,4	13,0

2.2.3.3 Utvärdering av ålder för ögonlysning

Som en del av RAS-arbetet har Cocker Spanielklubbens RAS-grupp gjort en analys av vid vilken ålder hundar av rasen cocker spaniel har ögonlyst under fem slumpmässigt utvalda år mellan 1988 och 2005. Sammanställningen kan i detta sammanhang användas för att belysa hur effektivt det nuvarande bekämpningsprogrammet för PRA kan förväntas vara. Av tabell 7 framkommer hur stor andel av hundarna som ögonlystes vid olika åldersperioder. Exempelvis ögonlystes en tredjedel (32,9 %) av de ögonlysta hundarna 2004 i en ålder mellan ett och två år.

Tabell 7: Fördelning i procent avseende ålder på cocker spaniels som ögonlyst under fem slumpmässigt utvalda år.

År	0-1 års ålder	1-2	2-3	3-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12	12-13	13-14	Antal ua	Antal reg
1989	2,86	31,68	21,95	17,37	10,88	6,87	4,58	1,15	1,53	0,57	0,19	0,38	0,00	0,00	524	
1990	0,36	32,14	22,80	15,80	9,87	7,72	4,85	3,41	0,54	0,90	1,26	0,18	0,18	0,00	557	1165
2000	1,17	29,60	18,65	16,55	13,29	8,39	6,29	3,03	0,93	0,70	0,47	0,23	0,47	0,23	429	1019
2001	2,43	24,34	21,10	13,39	15,21	11,36	5,27	4,46	1,62	0,61	0,00	0,20	0,00	0,00	934	
2004	0,00	32,87	20,56	16,67	9,81	8,88	5,45	2,96	1,40	0,78	0,31	0,31	0,00	0,00	1354	

2.2.3.4 Källkritiska problem

Bedömningen av läget i rasen rörande prcd-PRA vilar alltså på data i form av ögonlysningsstatistik, fakta om kända PRA-fall och OptiGenstatistik. Sammantaget kan dessa källor förväntas ge en god bild av hur cocker spaniel ligger till rörande PRA. Vissa källkritiska problem finns dock:

* Finns det flera former av PRA i rasen?

Klarhet tycks inte råda i frågan, t.ex. beskriver *The Cocker Spaniel Club* minst två förekommande former (The Cocker Spaniel Club, 2006). OptiGen är mycket tydliga med att företagets test endast omfattar prcd-PRA.

* Är OptiGenstatistiken baserad på slumpmässigt urval? Om inte, vad innebär detta?

I förhållande till de svenska resultaten av ögonlysningar pekar OptiGen-statistiken på ett stort mörkertal rörande fall av prcd-PRA i Sverige. *Frågan är vilka siffror som egentligen är representativa för rasens status.* Det är möjligt att uppfödare som vet att deras hundar har kända anlagsbärare i sina stamtavlor tidigt var mer benägna att testa sina hundar och andelen anlagsbärare och potentiellt affekterade djur därför ser högre ut än vad den egentligen är. Någon omfattande test på slumpmässigt utvald grupp individer har inte gjorts.

Teststatistiken avseende åren 2003-2006 förefaller rörande hundar med status B1/*carrier* kronologiskt sett ganska jämn (Bosdorf, 2006). Dock kan en tendens av ökning för A1/*normal/clear* och minskning för C1/*affected* anas (tabell 8).

Tabell 8: Resultatfördelning uttryckt i procent för Optigentestade hundar mellan 2003-2006.

Status	030115	031231	041231	051231	060331	060630
A1/normal/clear	40	42	43,9	45	45,2	45,6
B1/carrier	46	45	44,2	44	44,3	44,0
C1/affected	14	13	11,9	11	10,5	10,4

Detta kan förklaras med att tester sker från en vidare bas och att den möjliga snedfördelning som fanns inledningsvis har jämnats ut. Ett annat alternativ är att OptiGen-statusen har blivit en faktor vid val av avelsdjur och att uppfödare därför väljer bort hundar med status C1/*affected* och är mer benägna att använda A1/*normal/clear*-hundar i avel. Den tid som har förflutit mellan den första statistikberäkningen i januari 2003 och den senaste i juni innevarande år är troligen väl kort för att ett sådant val skall märkas.

* Importer

Avel med cocker spaniel i Sverige vilar till en omfattande del på importerat material, främst från England. År 2005 var de tre mest använda hanhundarna alla importerade.

Detta gör att det kan vara svårt att skapa en profil för den svenska populationen, då tillskott av utländskt blod hela tiden sker. Samtidigt medför detta att det är möjligt att den svenska populationen genetiskt sett inte skiljer sig så mycket från den i resterande Europa. För att verkligen kunna belysa detta stora problemområde krävs dock omfattande studier.

2.2.4 Utvärdering av materialet samt diskussion

2.2.4.1 Medelålder vid klinisk diagnos

Genomsnittsåldern för sjukdomens debut hos de 25 fall som har konstaterats under den senaste tioårsperioden (tabell 4) är 8,0 år. Om man enbart ser till den grupp som har lämnat avkomma (9 st) och alltså kan förväntas ögonlysas mer regelbundet sjunker den genomsnittliga debutåldern till 5,9 år.

Med tanke på att en stor del av hundarna aldrig var ögonlysta före diagnos (17 av 25 individer, dock var en av dessa undersökt utomlands) kan skillnaderna mellan de två grupperna peka på att debutåldern (d.v.s. då sjukdomen kan beläggas med hjälp av klinisk undersökning) egentligen är tidigare. Sällskapshundar, i bemärkelsen icke avelsdjur, ögonlyses kanske för första gången när ägaren börjar misstänka att hunden ser dåligt. Avelsdjur måste enligt hälsoprogrammet ögonlysas inom ett år före varje parning. Detta förklarar sannolikt skillnaden i debutålder mellan grupperna.

2.2.4.2 Ålder vid ögonlysning

Av tabell 7 framgår att det är en mycket liten del av alla ögonlysningar som görs på hundar som uppnått den ålder då PRA det senaste årtiondet har debuterat i rasen. Andelen ögonlysningar/år i intervallet 6-7 år, då PRA först tycks kunna upptäckas, är som lägst 4.6 procent och som högst 6.3 procent. Slutsatsen blir att ögonlysningen som den används i nuläget inte "hittar" majoriteten av alla PRA-fall; detta är anledningen till det låga antalet kliniskt belagda fall i förhållande till OptiGen-statistiken.

Faktum är att ytterst få cockrar ögonlyses efter det att de kommit in i den ålder då PRA debuterar. Den absoluta majoriteten av alla ögonlysningar sker före fem års ålder (tabell 9). Det vore intressant att undersöka en hel årgång som uppnått en ålder av 8-10 år för att se om skillnaderna i resultat mellan de två undersökningsmetoderna (klinisk och gentest) skulle kvarstå eller jämnas ut.

Tabell 9: Andel ögonlysningar före fem års ålder

År	Andel i procent
1989	87,74
1990	80,97
2000	79,26
2001	76,47
2004	79,91

I Genetica-rapporten (Sundgren, 2003) påpekades det att det inom rasen inte är helt ovanligt att den mest betydande avelsinsatsen sker när djuren är ganska unga. Detta ger ytterligare indikationer på att många anlagsbärare och affekterade djur aldrig uppdagas med hjälp av ögonlysning. Det är rimligt att anta att de hundar som ögonlyses långt upp i åldrarna är avelsdjur. Dock kan många hinna avslutat sin avelskarriär innan de når en ålder då sjukdomen normalt debuterar.

2.2.4.3 Ögonlysning och OptiGen – olika metoder som kan sammanlänkas?

Det förefaller alltså klart att OptiGen och ögonlysning är två metoder som svarar på olika frågor. OptiGen ger ett besked rörande hundens genetiska status i ett enda fall – prcd-PRA. Ögonlysningen ger oss information även om andra ögonsjukdomar, men är begränsad till statusen vid ögonlysnings-tillfället. I levande materia kan förändringar ske snabbt. Dessutom är ögonlysning en bedömning av en enskild veterinär.

De två metoderna tillsammans ger oss *mer information* om ett djurs status än vad de gör var för sig. Ekonomiskt kan gentester tyckas vara en stor kostnad, men de har fördelen att de endast behöver utföras en gång i hundens liv.

2.2.4.4 Framtida användning av OptiGentesterna

I nuläget är det frivilligt att OptiGen-testa sin hund och också frivilligt att publicera resultaten. Det senare innebär att en snedfördelning mellan fördelningen av publicerade resultat. (Bosdorf, 2006; Cocker Spanielklubben 2006) (tabell 10).

Tabell 10: Jämförelse mellan OptiGens officiella statistik och frivilligt publicerade resultat

Grupp	Totalt antal	A, A1, normal/clear (%)	B, B1, carrier (%)	C, C1, affected (%)
Testade hundar i världen (060630)	3315	45,6	44,0	10,4
Publicerade/namngivna resultat (frivilligt Bosdorf)	1023	60,3	34,7	5,0
Testade hundar i Sverige (060817)	154	52,0	35,0	13,0
Publicerade/namngivna hundar, Cocker spanielklubbens OptiGenlista	46	74,0	19,5	6,5

Om testerna verkligen ska ge mer information är det rimligt att samtliga resultat publiceras. Den nuvarande snedfördelningen är inte nyttig. Central registrering av resultaten bör vara det lämpligaste sättet att se till att samtliga uppfödare har tillgång till all befintlig information om enskilda avelsdjurs och familjers genetiska status rörande prcd-PRA.

2.2.5 Slutsats

Enligt ögonlysningsresultaten i förhållande till registreringsciffrorna lider ca 0,6 procent av svenska cocker spaniels av PRA. Det lilla antalet OptiGen-tester som hittills har utfört pekar på en betydligt högre siffra – 13 procent. Skillnaderna beror, vilket har visats ovan, på sjukdomens debutålder i förhållande till ögonlysningstraditionerna. En ytterst liten del av svenska ögonlysningar utförs på djur som har uppnått den ålder då sjukdomen vanligen debuterar.

Eftersom ännu antalet gentester är litet kan någon rimlig siffra för specifikt svenska förhållanden ännu inte presenteras. Sett till samtliga testresultat ligger andelen affekterade djur runt tio procent.

Teststatistiken är dock förknippad med vissa källkritiska problem som diskuterats ovan. Med andra ord kan vi ännu inte vara säkra på att andelarna anlagsbärare och affekterade djur inom populationen är så hög som OptiGens statistik i nuläget pekar på.

Frågan om det finns olika typer av PRA inom rasen har inte närmare diskuterats i denna studie. Klart är dock att övriga ögonsjukdomar existerar varför ögonlysning, även om OptiGen-testerna tycks vara en bättre metod för att hitta prcd-PRA, fortfarande kommer att behövas. Sannolikt bör det dock diskuteras hur *och när* ögonlysning bäst skall utföras för att uppfylla syftet att eliminera affekterade djur i aveln.

Som ovan nämnts är det ännu oklart om OptiGens statistik ger en rättvisande bild av cockerpopulationen (jfr ovan kap. 3.4). Om den gör det förefaller det omöjligt att helt utesluta anlagsbärare i avel. Problemen med prcd-PRA måste vägas mot andra som kan uppstå om man plötsligt diskvalificerar 30-40 procent av populationen från avelsarbetet. Det är helt klart att affekterade djur inte behöver födas om man använder testresultaten på rätt sätt. Problemen med prcd-PRA i rasen måste ställas i relation till övriga rasbundna problem och kvaliteter.

2.3 Katarakter

Av 512 hundar med registrerade polära katarakter har 5 senare utvecklat totala katarakter, dvs. något under 1 %. För 6160 hundar med noteringen öga Ua vid något tillfälle har senare 18, eller ca 0.3 % registrerats med totala katarakter. Under perioden 1996-2006 förekommer 18 fall av total katarakt:

- * Genomsnittsålder vid debuten: 4,6 år. Endast två av hundarna var lysta tidigare.
- * Yngsta debutålder: 2 månader, äldsta debutålder: 12 år.
- * Av de 18 var 12 st under 6 år (=debutåldern för PRA hos avelshundar, se 2.2.4.1).
- * Av de 6 som var äldre än 6 år har 4 st förutom total katarakt även PRA.
- * 7 st (av de 18) var under 3 år.
- * 4 st under ett år.

Även om antalet fall är litet ligger det nära till hands att diskutera huruvida det finns ett samband mellan total katarakt och PRA. Den stora spännvidden i debutålder av total katarakt indikerar också att diagnosen kan rymma fler sjukdomar. Enligt Björn Ekesten (muntligt meddelande 061203) kan totala katarakter ibland vara ett resultat av näthinnesjukdomar. När näthinnan bryts ner frigörs ämnen som påverkar linsen och grumlar denna. Denna form av total katarakt är inte ärftlig, utan en sekundär effekt av näthinnesjukdomar.

Om hunden inte ögonlyses förrän katarakten är fullt utvecklad hindrar linsgrumlingen undersökning av näthinnan, således kan denna inte bedömas fullt ut (Ekesten, muntlig meddelande; Katarakt, SKK Anomalex).

Under 2004 registrerades följande former av katarakt hos cocker spaniel: Total katarakt (1 st.), bakre polär katarakt (2 st.), övrig partiell katarakt (24 st., varav 12 registrerades som icke ärftliga) och främre Y-sömskatarakt (1 st.).

2.4 Höftledsdysplasi (HD)

Totalt finns 2490 resultat från HD-röntgen avseende 2452 hundar (hösten 2006). Av dem har 2179, eller 89 % noteringen HD ua, grad A, B eller motsvarande, dvs. höftleder utan anmärkning. Av de övriga har sammanlagt 72 hundar anmärkningar av allvarigare slag, dvs. HD grad 2-3 eller graderna D eller E, motsvarande knappt 3 % av alla röntgade cockrar.

År 1999 genomfördes en övergång från det svenska avläsningssystemet med gradering ua, 1-4 till bokstavsgraderingen A-E som är mer använt internationellt. I övergången kunde konstateras en klar ökning av individer som inte var utan anmärkning. Mellan 1990 och 1998 hade cockrarna följande resultat;

92.8 % = utan anmärkning (dåvarande kravet för valp förmedling via CSK)

5.0 % = HD 1

1.7 % = HD 2

0.5 % = HD 3

0.0 % = HD 4

Av tabell 11 framgår fördelningen av röntgenresultat för cocker spaniel och för varje år mellan 1990 och 1998.

Tabell 11: Fördelning av röntgenresultat enligt det ”gamla” avläsningssystemet mellan 1990 och 1998

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Ua	218 (94.4%)	257 (97.3%)	197 (93.4%)	160 (93.0%)	232 (90.6%)	213 (91.8%)	195 (94.7%)	153 (91.1%)	82 (89.1 %)
Grad 1	10 (4.3%)	4 (1.5%)	9 (4.3%)	7 (4.1%)	17 (6.6%)	14 (6.0%)	11 (5.3%)	13 (7.7%)	5 (5.4%)
Grad 2	3 (1.3%)	3 (1.1%)	5 (2.4%)	3 (1.7%)	4 (1.6%)	3 (1.3%)		2 (1.2%)	4 (4.3%)
Grad 3				2 (1.2%)	3 (1.2%)	2 (0.9%)			1 (1.1%)
Grad 4	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Antal undersökta	231	264	211	172	256	232	206	168	92
Snittålder (månader)	19	21	19	20	19	19	17	17	14
Totalt födda	1087	1234	1049	892	984	958	959	871	887

När det nya systemet infördes märktes en påtaglig försämring av resultaten avseende HD-status. I övergripande ordalag kan konstateras att en förskjutning av cirka 7 procentenheter åt det negativa hållet kan ses. Detta vill säga att andelen hundar utan anmärkning (grad A och B) har minskat med 7 %, och andelen med anmärkning (grad C, D och E) har ökat med motsvarande 7 %. Från att tidigare haft få hundar med grav dysplasi (grad 3) eller inga med mycket grav dysplasi (grad 4) har resultaten med det nya avläsningssystemet visat en klar ökning av både grad D och grad E. Det innebär att ett resultat med 0.5 % mellan åren 1990-1998 har försämrats till att bli 2.8 % under åren 1999-2005. En sammanfattning av åren 1999 – 2005 blev följande:

85.8 % = HD A + B = utan anmärkning (dåvarande kravet för valp förmedling via CSK)
 58.0 % = HD A
 27.8 % = HD B
 11.3 % = HD C
 2.1 % = HD D
 0.7 % = HD E

Den fråga man måste ställa sig är om cocker spaniel verkligen har blivit försämrade i sina höfter som motsvarar den förändring som avläsningarna ger mellan de olika tidsperioderna eller om det är en effekt av det nya avläsningssystemet. Det förefaller rimligt att anta att det nya avläsningssystemet har orsakat det försämrade resultatet. Av tabell 12 framgår fördelningen av röntgenresultat för cocker spaniel och för varje år mellan 1999 och 2005.

Tabell 12: Fördelning av röntgenresultat enligt det ”nya” avläsningssystemet mellan 1999 och 2005

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Grad A	114 (65.9%)	165 (57.1%)	132 (59.2%)	207 (58.6%)	181 (57.1%)	183 (59.2%)	99 (49.3%)
Grad B	31 (17.9%)	72 (24.9%)	66 (29.6%)	108 (30.6%)	100 (31.5%)	82 (26.5%)	68 (33.8%)
Grad C	22 (12.7%)	39 (13.5%)	17 (7.6%)	30 (8.5%)	28 (8.8%)	38 (12.3%)	32 (15.9%)
Grad D	4 (2.3%)	11 (3.8%)	7 (3.1%)	7 (2.0%)	3 (0.9%)	4 (1.3%)	2 (1.0%)
Grad E	2 (1.2 %)	2 (0.7%)	1 (0.4%)	1 (0.3%)	5 (1.6%)	2 (0.6%)	0
Antal undersökta	173	289	223	353	317	309	201
Snittålder (månader)	21	21	21	19	18	17	14
Totalt födda	826	1046	888	1211	1249	1307	1408

Utgående från ovanstående statistik kan konstateras att de flesta undersökta cockrar har höftledsstatus som är utan anmärkning (A eller B), men att en försämring har skett över två tidsperioder med två olika avläsningssystem. Vidare visar även en detaljundersökning av året 2006 (januari – halva november) att röntgenresultaten skiljer sig mellan månaderna under året. I jämförelsen mellan avläsning och vilken månad avläsningen skett, framkommer att det finns ett statistiskt säkerställt samband mellan tid och avläsningsresultat ($\chi^2 = 60.2$; $df = 40$; $p = 0.021$). Av resultatet framgår att under mars månad samt månaderna september-november har cocker spaniel ett sämre resultat än övriga månader under året. En förskjutning från grad A till B och B mot C kan noteras under dessa månader. Antalet hundar som ingick i undersökningen var 373 stycken. Av tabellerna 13-15 framgår mer detaljerade resultat från sambandsanalysen.

Tabell 13: Korstabell mellan månad för avläsning och HD-resultat

Månad		A	B	C	D	E	Total
1	Antal	19	12	2	0	0	33
	% av röntgade månad 1	57,6%	36,4%	6,1%	,0%	,0%	100,0%
	% av Total	5,1%	3,2%	,5%	,0%	,0%	8,8%
2	Antal	23	12	6	1	0	42
	% av röntgade månad 2	54,8%	28,6%	14,3%	2,4%	,0%	100,0%
	% av Total	6,2%	3,2%	1,6%	,3%	,0%	11,3%
3	Antal	23	13	10	1	0	47
	% av röntgade månad 3	48,9%	27,7%	21,3%	2,1%	,0%	100,0%
	% av Total	6,2%	3,5%	2,7%	,3%	,0%	12,6%
4	Antal	16	9	6	0	2	33
	% av röntgade månad 4	48,5%	27,3%	18,2%	,0%	6,1%	100,0%
	% av Total	4,3%	2,4%	1,6%	,0%	,5%	8,8%
5	Antal	27	7	4	1	0	39
	% av röntgade månad 5	69,2%	17,9%	10,3%	2,6%	,0%	100,0%
	% av Total	7,2%	1,9%	1,1%	,3%	,0%	10,5%
6	Antal	8	17	4	0	0	29
	% av röntgade månad 6	27,6%	58,6%	13,8%	,0%	,0%	100,0%
	% av Total	2,1%	4,6%	1,1%	,0%	,0%	7,8%
7	Antal	16	4	2	0	0	22
	% av röntgade månad 7	72,7%	18,2%	9,1%	,0%	,0%	100,0%
	% av Total	4,3%	1,1%	,5%	,0%	,0%	5,9%
8	Antal	19	10	3	1	0	33
	% av röntgade månad 8	57,6%	30,3%	9,1%	3,0%	,0%	100,0%
	% av Total	5,1%	2,7%	,8%	,3%	,0%	8,8%
9	Antal	17	11	9	1	0	38
	% av röntgade månad 9	44,7%	28,9%	23,7%	2,6%	,0%	100,0%
	% av Total	4,6%	2,9%	2,4%	,3%	,0%	10,2%
10	Antal	18	19	11	1	0	49
	% av röntgade månad 10	36,7%	38,8%	22,4%	2,0%	,0%	100,0%
	% of Total	4,8%	5,1%	2,9%	,3%	,0%	13,1%
11	Antal	1	4	3	0	0	8
	% av röntgade månad 11	12,5%	50,0%	37,5%	,0%	,0%	100,0%
	% av Total	,3%	1,1%	,8%	,0%	,0%	2,1%
Total	Antal	187	118	60	6	2	373
	% av röntgade hela perio-	50,1%	31,6%	16,1%	1,6%	,5%	100,0%
	den						
	% av Total	50,1%	31,6%	16,1%	1,6%	,5%	100,0%

Tabell 14: Resultat Chi-2³ test mellan månad för avläsning av röntgen och fastställt HD-resultat för cocker spaniel januari – november 2006

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	60,261	40	0,021
N of Valid Cases	373		

Förklaring till tabell 14: Pearson Chi-Square test är en statistisk beräkning som påvisar om de samband/skillnader man har i ett material är så stora att det går att utesluta att det är slumpen som givit sambandet/skillnaden. Det är ett sätt att statistiskt säkerställa att resultatet är tillförlitligt. I detta fall vill vi se om det verkligen är ett samband som finns mellan de månader som cockrar röntgats och det resultat som man fått. Resultatet visar att det finns ett statistiskt säkerställt samband mellan månad för röntgen och resultat. I tabell 14 kan man utläsa det resultat som själva beräkningen givit av Chi-Square testet (60.261), df betyder degree of freedom, som i sin tur betyder hur många jämförelser som gjorts i beräkningen. I den sista kolumnen står vilket signifikansvärde som beräkningen givit, i detta fall 0.021. Väldigt förenklat betyder det att det samband som beräknats är till 97.9 % säkert men att det å andra sidan finns en risk på 2.1 % att resultatet uppstått av ren slump. För att säga att något är statistiskt signifikant (säkerställt) krävs signifikansnivåer som är mindre än 0.05.

Det finns således en risk att höftledsstatus kan bero på vilken typ av avläsningssystem som tillämpas samt vilken tidsperiod plåtarna bedömts. Utöver dessa faktorer tillkommer den rapport som Sveriges Lantbruksuniversitet lagt fram där det rapporteras att bl a vilken sedering hunden fått inför röntgen, vilken klinik hunden röntgas vid samt vem som utför röntgen påverkar vilket resultat det slutligen blir (Lindgren m.fl., 2003).

Sammanfattningsvis finns det en risk för att de omkringliggande faktorer (avläsningssystem, vem som avläser, sedering, klinikval och röntgare) som ovan nämnts avgörande bidrar till vilket resultat som cocker spaniel får som höftledsstatus. Detta är otillfredsställande ur ett utvärderings- och ur avelssynpunkt eftersom det kan påverka vilka hundar som kommer att användas i avel eller inte.

Av hälsoenkätens resultat om rapporterade skelettproblem avseende höfter kan man konstatera att höftledsproblem för cocker spaniel inte uppfattas som ett problem.

2.5 Njursjukdomar

Hos cocker spaniel har främst njursjukdomarna Progressiv Nefropati/Renal Dysplasi (PNP/RD) samt Familjär Nefropati/Hereditär Nefropati (FN/HN) uppmärksammats.

2.5.1 Historik

I Sverige konstaterades de första fallen av cocker spaniel som dog i kronisk njursvikt på 1950-talet. De fick diagnosen njurbarkshypoplasi. Det noterades i uppfödarled att gemensamt för de individer som fick diagnosen njurbarkshypoplasi var att alla var från of Ware-linjer. Det 10-tal uppfödare som

vid tidpunkten var verksamma inom rasen fick stränga förhållningsorder från den tidens njurexpert prof. Dyrendahl hur de skulle bedriva sitt avelsarbete för att komma ifrån denna sjukdom. Principen var att eliminera anlagsbärare.

Från mitten av 1970-talet började man i Sverige registrera förekomst av njursjukdom i alla raser. På 1980-talet lanserades diagnosen PNP (juvenil progressiv nefropati) som ansågs vara mer korrekt än njurbarkshypoplasi. En frivillig central registrering på Svenska Kennel klubben av PNP/RD-fall hos cocker spaniel infördes den 1 januari 1992. Mellan 1982 och 2005 har 21 diagnostiserade fall med PNP/RD hos cocker spaniel officiellt registrerats, vilket utgör 0,81 fall/år. Hur stort mörkertal det finns i rasen av PNP/RD är inte känt. Flera orsaker kan finnas till mörkertalet. Några bidragande orsaker kan bl.a. vara en omedvetenhet hos veterinärer att det finns central registrering för PNP/RD för cocker spaniel; en omedvetenhet om den centrala registreringen hos ägarna till den sjuka hunden; de extra kostnader som uppstår för diagnosställande för ägaren till den sjuka hunden; eller att ägaren kan vara ovillig att offentliggöra resultaten.

I början av 1990-talet antogs en rekommendation för hantering av PNP-fall. Denna rekommendation gäller än i dag. SKK har under 2006 påbörjat arbetet med att utarbeta en ny rutin runt hanteringen och publiceringen av hundar med misstänkt eller diagnostiserade njursjukdomar.

I början av 2000-talet började njurexperterna lägga till RD (renal dysplasi) till diagnosen PNP, ex. PNP/RD. Diagnosen renal dysplasi är känd internationellt. I Sverige har forskning bedrivits kring sjukdomen PNP/RD varför diagnosen PNP/RD hos cocker spaniel är mer dokumenterat i Sverige än vad man finner internationellt. RD används som ett samlingsnamn för en rad sjukliga förändringar i njuren. I moderna forskningsartiklar om kronisk njursvikt tycks författarna föredra att använda diagnosen RD framför PNP/RD.

På 1990-talet började ett forskarteam i Texas, USA söka efter den gen som förorsakar sjukdomen FN/HN. I maj 2006 tillkännagav teamet att de funnit genen som orsakar sjukdomen FN/HN vilket innebär att det blir möjligt att gentesta hundar för att fastställa om de är friska, anlagsbärare eller sjuka.

2.5.2 PNP/RD och FN/HN – två olika sjukdomar

I Sverige har många cocker spanieluppfödare uppfattat att FN/HN och PNP/RD är samma sjukdom, vilket de inte är. I slutet av 2005 tog den svenska forskaren Astrid Hoppe som fokuserat sin forskning på PNP/RD i Sverige, kontakt med ett forskarteam i Texas USA som i sin tur fokuserat sin forskning på FN/HN för att tydliggöra skillnaderna mellan PNP/RD och FN/HN. Detta skedde på Cocker Spanielklubbens uppmaning eftersom så olika uppfattningar rådde om sjukdomarna. Astrid Hoppe kunde på SSRK:s avelskonferens våren 2006, utifrån sina kontakter med det amerikanska forskarteamet, meddela att FN/HN och PNP/RD inte är samma sjukdom.

De första gentesterna för FN/HN på svenska cocker spaniels genomfördes under 2006 vilka bekräftade att PNP/RD och FN/HN är två olika sjukdomar. Bakgrunden till och förfarandet för det genomförda gentestet var följande: I juli 2005 avlivades en cocker spaniel valp som sedermera fick diagnosen PNP/RD. Under hösten 2005 insjuknade en kullsystem till den döda valpen i njursvikt. Uppfödaren tog cellprov från munslemhinnan för att få DNA och blodprov på den sjuka systemen, far, mor, mormor, farmor och farfar. Prover skickades till forskarteamet i USA och kom att ingå i forskningsarbetet. Den sjuka kullsystemen avlivades i februari 2006 och fick diagnosen kronisk progres-

